

Impeachment kao instrument političke odgovornosti s naglaskom na Sjedinjene Američke Države

Brtan, Mia

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:467481>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-26**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR ZA JAVNU UPRAVU I JAVNE
FINANCIJE

Mia Brtan

IMPEACHMENT KAO INSTRUMENT POLITIČKE
ODGOVORNOSTI S NAGLASKOM NA SJEDINJENE
AMERIČKE DRŽAVE

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR ZA JAVNU UPRAVU I JAVNE
FINANCIJE

Mia Brtan

IMPEACHMENT KAO INSTRUMENT POLITIČKE
ODGOVORNOSTI S NAGLASKOM NA SJEDINJENE
AMERIČKE DRŽAVE

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: izv.prof.dr.sc. Ana Horvat Vuković

Zagreb, 2023.

Izjava o izvornosti

Ja, Mia Brtan pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Mia Brtan, v.r.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Koncept <i>impeachmenta</i>	2
2.1. Povijesni razvoj.....	2
2.2. Razlika između <i>impeachmenta</i> i <i>recalla</i>	4
2.3. Važnost <i>impeachmenta</i> kao političkog instrumenta	6
2.4. <i>Impeachment</i> u svijetu	7
3. Utjecaj <i>impeachmenta</i> na politički sustav	9
3.1. Politika i podjele u društvu	9
3.2. Povjerenje u institucije	11
3.3. Utjecaj na stabilnost sustava	11
3.4. Utjecaj na političku agendu	12
4. <i>Impeachment</i> u Sjedinjenim Američkim Državama	14
4.1. Razvoj <i>impeachmenta</i>	14
4.2. Pregled ustavnih odredbi	16
4.3. Analiza postupka <i>impeachmenta</i>	17
4.4. Analiza razloga za <i>impeachment</i>	18
5. Najznačajniji slučajevi <i>impeachmenta</i>	19
5.1. <i>Impeachment</i> Andrewa Johnsona.....	19
5.2. <i>Impeachment</i> Richarda Nixona.....	21
5.3. <i>Impeachment</i> Billa Clintona	23
5.4. <i>Impeachment</i> Donalda Trampa.....	26
6. Sudski progon Donalda Trampa u New Yorku	32
6.1. Pozadina progona	32
6.2. Istraga Velike porote	35
6.3. Sudski postupak	36
6.4. Reakcije Republikanaca i Demokrata.....	39
7. Zaključak.....	41
8. Literatura	42

IMPEACHMENT KAO INSTRUMENT POLITIČKE ODGOVORNOSTI S NAGLASKOM NA SJEDINJENE AMERIČKE DRŽAVE

Sažetak: U ovom radu obradit će se tema impeachmenta kao instrumenta političke odgovornosti s naglaskom na njegovu primjenu u Sjedinjenim Američkim Državama. U prvom dijelu obradit će se sam pojam impeachmenta, njegov razvoj, pregled njegove zastupljenosti u zemljama u svijetu te kakav utjecaj ima na političke sustave. U drugom dijelu započinje se s pregledom položaja impeachmenta u zakonodavnom okviru Sjedinjenih Američkih Država te analizom samog postupka. Nadalje se razrađuju najznačajniji postupci impeachmenta američkih predsjednika od kojih je zadnji onaj Donalda Trumpa. Nastavno na zadnje obrađen slučaj impeachmenta, u posljednjem dijelu rada obradit će se trenutni sudski postupci koji se vode protiv bivšeg predsjednika Sjedinjenih Američkih Država, a koji ujedno predstavljaju prve slučajeve podizanja optužnice protiv nekadašnjeg predsjednika, kako na državnoj tako i na federalnoj razini.

Ključne riječi: impeachment, politička odgovornost, politički sustav, predsjednik

IMPEACHMENT AS AN INSTRUMENT OF ACCOUNTABILITY WITH AN EMPHASIS ON THE UNITED STATES OF AMERICA

Abstract: This thesis deals with impeachment as an instrument of accountability with an emphasis on its application in the United States of America. The first part will deal with the very concept of impeachment, its development, an overview of its representation in countries around the world, and what impact it has on political systems. The second part begins with an overview of the position of impeachment in the legislative framework of the United States of America and an analysis of the procedure itself. Furthermore, the most significant impeachment procedures of American presidents, the latest of which is that of Donald Trump, are elaborated. Continuing from the last case of impeachment, the last part of the paper will deal with pending criminal cases against the former president of the United States of America, which also represent the first cases of indictment against the former president, both at the state and federal level.

Key words: impeachment, accountability, political system, president

Izjava o autorstvu rada

Ovime potvrđujem da sam osobno napisala rad:

Impeachment kao instrument političke odgovornosti s naglaskom na Sjedinjene
Američke Države

i da sam njegova autorica.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (bilo da su u pitanju mrežni izvori, udžbenici, knjige, znanstveni, stručni ili popularni članci) u radu su jasno označeni kao takvi te adekvatno navedeni u popisu literature.

Ime i prezime: Mia Brtan v.r.

Datum: 13. rujna 2023.

1. Uvod

Kao jedan od mehanizama odgovornosti kojima se izabrane dužnosnika može držati odgovornima za svoje postupke, ističe se *impeachment*. Optužba može biti pokrenuta iz različitih razloga, uključujući korupciju, zloupotrebu ovlasti, kršenje zakona ili ozbiljne propuste u obnašanju dužnosti, a sami kriteriji za optužbu mogu se razlikovati od države do države. *Impeachment* drži dužnosnike odgovornima tako što može rezultirati njihovim uklanjanjem s dužnosti. Kako bi se pojam *impeachmenta* pobliže razradio, rad započinje njegovim samim objašnjenjem, povijesnim razvojem, razlikama između njega i njemu najbližijeg mehanizama političke odgovornosti - *recalla*, te razlikama njegova korištenja među državama. Svojim mogućim posljedicama, *impeachment* ne utječe samo na dužnosnike nego na društvo u cijelosti. Obzirom na tako širok domet posljedica, u radu će se razraditi njegov utjecaj na sve dijelove političkog sustava. Budući da se uz sam pojam *impeachmenta* najčešće povezuju Sjedinjene Američke države, fokus ovog rada bit će upravo na njima te će se prikazati kako je *impeachment* postao središnji dio američkog političkog sustava, kako izgleda sam postupak na temelju ustavnih odredbi te kako izgleda kada se provodi u praksi protiv predsjednika. Prikazat će se slučajevi protiv četvorice predsjednika koji su privukli najveću pažnju javnosti, protiv Andrewa Johnsona, Richarda Nixona, Billa Clintona te Donalda Trumpa protiv kojeg se postupak *impeachmenta* vodio čak dvaput. Uz Donalda Trumpa vežu se brojne kontroverze od kojih neke sežu i u doba prije njegova predsjedničkog mandata koji je obnašao u razdoblju od 2017. – 2021. godine. Obzirom na to, činjenicu kako je podnio službenu kandidaturu za predsjedničke izbore koji će se održati 2024. godine te dva postupka *impeachmenta* vođena protiv njega za vrijeme njegova predsjedničkog mandata, na kraju radu obradit će se i jedan od sudskih postupaka koji se vodi protiv njega te privlači veliku pažnju javnosti uoči izbora. Obradit će se postupak koji se vodi protiv Trumpa na razini države New York, *The People of the State of New York v. Donald J. Trump*. Postupci su zanimljivi i jer predstavljaju prvo u povijesti podizanje optužnice protiv nekadašnjeg predsjednika Sjedinjenih Američkih Država, kako na državnoj tako i na federalnoj razini.

2. Koncept *impeachmenta*

Razvojem demokratskog sustava došlo je do nastajanja mnogih instrumenata kojima se dužnosnicima nastoje osigurati određena prava¹ kako bi im se olakšalo obavljanje svakodnevnih dužnosti, ali i instrumenata kojima je cilj osigurati njihovu odgovornost² pred predstavničkim tijelima te na kraju i samim građanima.³ *Impeachment* predstavlja jedan od oblika smjene dužnosnika s njihove pozicije načinom koji se pretpostavlja izvanrednim obzirom na uobičajene načine smjene dužnosnika.⁴ Do pokretanja postupka dolazi ispunjavanjem kriterija koji se razlikuju od države do države, ali svima im je zajedničko kako do njega dolazi nekim oblikom zlouporabe vlasti.⁵ Iako se sam pojam *impeachmenta* najčešće usko veže uz Sjedinjene Američke Države, njegovi korijeni u stvarnosti potječu iz Velike Britanije te sežu čak u 14. stoljeće.⁶ Anglosaksonski sustav nije jedini koji poznaje institut *impeachmenta*. *Impeachment* poznaju i pravni sustavi Brazila, Filipina, Paragvaja, Južne Afrike i drugih zemalja.⁷ Ono što je svim nabrojanim državama zajedničko, uključujući i Sjedinjene Američke Države, je snažna predsjednička figura. Kao pojam blizak *impeachmentu*, često se spominje *recall*. Obzirom da i *impeachment* i *recall* mogu rezultirati istom posljedicom, smjenom dužnosnika s njihove pozicije, dva pojma često se izjednačavaju iako predstavljaju u potpunosti različit postupak⁸ o čemu će više riječi biti u nastavku rada.

2.1. Povijesni razvoj

Od samih početaka formiranja društvenih zajednica, u bilo kojem obliku, pitanje je na koje sve načine se one u čijim je rukama vlast može držati odgovornima za njihove postupke. U korist ovome govori i ideja o prirodnom pravu prema kojoj

¹ Ustav Republike Hrvatske (NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14) za zastupnike Hrvatskog Sabora priznaje imunitet nepovredivosti i imunitet neodgovornosti (članak 76.).

² Kao najpoznatiji instrument koji mogu pokrenuti predstavnička tijela valja izdvojiti izglasavanje nepovjerenja, dok od inicijativa od strane građana treba izdvojiti referendum za opoziv.

³ Smerdel, B., Ustavno uređenje europske Hrvatske, Narodne novine, Zagreb, 2013., str. 184.

⁴ Huq, A., Ginsburg, T., Landau, D., The Comparative Constitutional Law of Presidential Impeachment, The University of Chicago Law Review, broj 88.1, str. 84., 2021.

⁵ Ibid., str. 83.

⁶ O. Bowman III, F., British Impeachments (1376-1787) and the Preservation of the American Constitutional Order, University of Missouri School of Law, God. 46, broj 4, str. 745., 2019.

⁷ Huq et al., op.cit., str. 92.

⁸ Na primjeru Sjedinjenih Američkih Država, *impeachment* je predviđen Ustavom Sjedinjenih Američkih Država (članak II, odjeljak 4.), a *recall* ustavima država.

vladari moraju poštivati prirodna prava građana ili će u protivnom biti smijenjeni sa svoje pozicije te zamijenjeni vlašću koja će poštivati ta prava te brinuti o njihovu ostvarenju i djelovati s ciljem ostvarenja dobrobiti cijele zajednice.⁹ Razvojem društva, došlo je i do razvitka u shvaćanjima važnosti formalnih instituta odgovornosti vladara. Od „Levijatana“ Thomasa Hobbesa i njegova shvaćanja kako bi se vladar morao držati božanskih zakona bez ikakvih sredstava osiguranja istoga,¹⁰ u suvremenoj demokraciji došlo je do formiranja ustavnih odnosno zakonskih instituta za osiguranje odgovornosti svih koji u rukama imaju vlast.¹¹ Jedan od takvih instituta je upravo *impeachment*. Kao što je u radu ranije spomenuto, korijeni *impeachmenta* sežu u 14. stoljeće u Velikoj Britaniji. Inspiracija za *impeachment* potječe iz odredbi Magna Carte potpisane 1215. godine za vrijeme vladavine kralja Johna. Naime, Magna Carta sadržavala je odredbe koje su se odnosile na smjenu i kaznu tadašnjih „dužnosnika“ kako bi se baruni zaštitio od kraljevske samovolje. Kralj je potpisivanjem Magna Carte pristao smijeniti sve sljedbenike Gerarda de Athee. U nadolazećem razdoblju formira se Parlament. Njegovim formiranjem, dolazi do dvostrane želje pripadnika Parlamenta, žele utjecati na izbor ministara te osigurati ukoliko dođe do preuzimanja te dužnosti s njihove strane, ne budu podvrgnuti kraljevoj samovolji. Kraljeva samovolja provodila se tako što je kralj sam opisivao okolnosti za djela koje smatra da je netko počinio te zatim za ta ista djela na temelju okolnosti koje je sam opisao, izricao kaznu.¹² Nadalje je ustanovljen zakonski postupak za sve kaznane postupke te su isti bili vođeni od strane sudačkog tijela koje nije bilo vezano uz kralja. Ukoliko se radilo o slučaju koji je uključivao jednu od službenih osoba, kralj je trebao pristanak Parlamenta. Iz navedenog se razvila moć Parlamenta u odnosu na njegove političare i politike koju su članovi Parlamenta iskoristili kako bi utjecali direktno na politike koju je kralj provodio. Članovi Parlamenta shvatili su kako stvaranjem slike kako su kraljevi političari odgovorni za nepopularne politike, mogu dovesti do smjene provoditelja tih politika čime direktno utječu na stabilnost kraljevog okruženja. Također, preventivno utječu na sve buduće provoditelje kraljevih politika budući da u njima pobuđuju nevoljkost

⁹ Smerdel, op.cit., str. 16.

¹⁰ Ibid., str. 17.

¹¹ Ibid., str. 19.

¹² O. Bowman III, op.cit., str. 751.

za provođenje nepopularnih politika.¹³ Sva ta događanja dovela su do novog instituta, *impeachmenta*. *Impeachment* se javlja u 14. stoljeću te označava suđenje koje se provodi u Parlamentu. Provodio se protiv moćnika zbog nedoličnog ponašanja u javnosti, a pokretao se različitim načinima. Prvi pravi postupak proveden je 1376. godine.¹⁴ Postupak je pokrenut protiv Williama Latimera optužbom iskorištavanja svog položaja i surađivanja s neprijateljima.¹⁵ Donji Dom Parlamenta optužio je Latimera te je suđenje prepušteno Gornjem Domu koji je Latimera osudio te je smijenjen sa svoje pozicije.¹⁶ U nadolazećem vremenu, između kralja i Parlamenta¹⁷ dolazilo je do sukoba oko toga može li Parlament smijeniti kraljeve ministre bez njegova pristanka. Nakon optuživanja i na kraju i smrti članova obe strane, kralj je ustanovio svoje izvršno pravo u slučaju *impeachmenta*. Ubrzo nakon toga, došlo je do smjene kralja te je Parlament, uslijed svih nastalih okolnosti,¹⁸ vratio svoje pravo provođenja *impeachmenta* bez odobrenja kralja.¹⁹

2.2. Razlika između *impeachmenta* i *recalla*

Impeachment i *recall* prevedeni na hrvatski jezik često se koriste kao sinonimi²⁰, što je razumljivo obzirom kako mogu rezultirati istom posljedicom, smjenom dužnosnika s njegove pozicije, te kako na nekim jezicima, primjerice u hrvatskom, ni ne postoji prava riječ kojom bi se *impeachment* točno preveo. U korist potonjem govori činjenica kako čak i Hrvatska enciklopedija *impeachment* definira točno po

¹³ Ibid., str. 752.

¹⁴ Ibid., str. 754.

¹⁵ Latimer je optužen za vrijeme trajanja Stogodišnjeg rata zbog sumnje kako je Francuzima odavao podatke o ključnim planovima obrane, više na: Monaghan, C., *Impeachment: The american phenomenon's english origins*, na: <https://www.worcester.ac.uk/about/news/academic-blog/impeachment-the-american-phenomenon's-english-origins.aspx>, pristupljeno 29.06.2023.

¹⁶ Monaghan, C., *Impeachment: The american phenomenon's english origins*, na: <https://www.worcester.ac.uk/about/news/academic-blog/impeachment-the-american-phenomenon's-english-origins.aspx>, pristupljeno 29.06.2023.

¹⁷ Kralj Richard II i Parlament 10-ak godina nakon prvog *impeachmenta* prema O. Bowman III op.cit., str. 756.

¹⁸ Parlament je optužio Williama de la Polea za razne situacije povezane s pregovorima oko vjenčanja kralja Henrya VI i Margarete. Kako bi ga spasio, kralj ga je prije suđenja u Gornjem Domu protjerao brodom koji je na kraju bio zaustavljen od strane razbojnika te je William obezglavljen prema O. Bowman III op.cit., str. 758.

¹⁹ O. Bowman III, op.cit., str. 758.

²⁰ Primjer tome su između ostalog brojni novinski članci od kojih je jedan vidljiv na: Ivana Ivandić, Tportal, Što je 'impeachment' i kako funkcionira?, na: <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/sto-je-impeachment-i-kako-funkcionira-20200121>, pristupljeno 29.06.2023.

tome nazivu.²¹ *Recall* bi se mogao prevesti kao opoziv, ali zbog jasnijeg razlikovanja u ovom radu, kada se radi o Sjedinjenim Američkim Državama, nastavit će se s korištenjem pojma *recall*. Pravni sustavi nekih država, poput Republike Hrvatske²², u sebi sadrže odredbe o postupku opoziva određenih dužnosnika²³, dok neke²⁴ izričito navode kako je riječ o *impeachmentu*. Uvidom u ustave država²⁵ koje predviđaju postupak *impeachmenta* vidljivo je kako sam postupak *impeachmenta* širi koncept od opoziva te najčešće obuhvaća optužbe, suđenje i glasovanje. Također, *impeachment* se češće povezuje s višim pozicijama, kao na primjer predsjedničkom i sudačkom, te je definiran ustavom, dok se opoziv može odnositi na sve razine dužnosnika te kriterij za njegovo pokretanje većinom ne mora biti teži oblik zlouporabe vlasti, nego jednostavno gubitak povjerenja.²⁶ Kao primjer iz kojeg je vidljiva razlika, koji je za ovaj rad i najrelevantniji, prikazat će se Sjedinjene Američke Države. Ustav Sjedinjenih Američkih Država navodi kako:

„Predsjednik, potpredsjednik i svi civilni dužnosnici Sjedinjenih Američkih Država bit će uklonjeni s dužnosti zbog optužbe i osude za izdaju, korupciju ili druge teške zločine i prekršaje.“²⁷

Proces izrečen u navedenom naziva se *impeachmentom*, dok proces niže iz ustava države Arizone opisuje *recall*.

„Svaki javni dužnosnik u državi Arizona, koji obnaša izbornu dužnost, bilo izborom ili imenovanjem, podložan je recallu s te dužnosti od strane kvalificiranhi birača izbornog okruga iz kojeg su kandidati izabrani na tu dužnost. Takva izborna jedinica može uključivati cijelu državu. Broj navedenih elektora koji je jednak dvadeset i pet posto od broja glasova danih na zadnjim prethodnim općim izborima za sve

²¹ Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021., na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=27190>, pristupljeno 30.06.2023.

²² Predsjednik se može opozvati na temelju članka 105. Ustava Republike Hrvatske.

²³ Glava II, članak 40.b Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (NN 33/01, 60/01, 129/05, 109/07, 125/08, 36/09, 36/09, 150/11, 144/12, 19/13, 137/15, 123/17, 98/19, 144/20)

²⁴ Glava III, članak 85. i članak 86., Ustav Brazila, na: https://www.planalto.gov.br/ccivil_03/constituicao/constituicao.htm, pristupljeno 30.06.2023.

²⁵ Sjedinjene Američke Države, Brazil.

²⁶ Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi sadrži samo uvjete koje je potrebno ispuniti za raspisivanje referenduma za opoziv, ne i razloge iz kojih se može zatražiti raspisivanje.

²⁷ Članak II, odjeljak 4. Ustava Sjedinjenih Američkih Država, na: <https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm>, pristupljeno 30.06.2023.

kandidate za dužnost koju obnaša taj dužnosnik, može peticijom, koja će biti poznata kao peticija za recall, zahtijevati njegov recall.“²⁸

Gore navedeno najbolje pokazuje kako se kod *impeachments* i *recalls* radi o dva različita postupka, iako oba, ukoliko budu dovršeni izglasavanjem u korist uklanjanja s dužnosti rezultiraju na isti način. Tako države mogu imati propisan *impeachment* ili *recall* odnosno opoziv u varijantama koje tom pravnom sustavu najbolje odgovaraju.

2.3. Važnost *impeachments* kao političkog instrumenta

Impeachment u političkom kontekstu ima dvojako značenje, pozitivno i negativno. S jedne strane, ključan je za osiguranje odgovornosti dužnosnika za njihove postupke i odluke. *Impeachment* je u tom slučaju sredstvo koje omogućava njegovu smjenu te suočavanje s posljedicama za učinjeno. Navedeno izravno doprinosi očuvanju ustava i samog sustava vladavine prava budući kako ukoliko dođe do prekoračenja ovlasti ili pokušaja narušavanja demokratskog djelovanja institucija od strane dužnosnika, on može biti zaustavljen legalnim putem. S te strane, brzom reakcijom moguće je vratiti i povjerenje građana u njihove predstavnika.²⁹ Unatoč svim navedenim prednostima, *impeachment* se može zloupotrijebiti te iskoristiti u svrhu političke manipulacije i diskreditiranje protivnika. Primjerice, u slučajevima gdje Kongres sudi predsjednicima, postoji opasnost od toga da se *impeachment* počne koristiti u svrhu sukobljavanja suprotstavljenih političkih strana. Svaka od strana želi osigurati predsjednika koji zastupa njihova stajališta što može dovesti do podizanja optužnice isključivo radi smjene predsjednika. Problematična je i sama činjenica da se sudi u Kongresu budući kako to može rezultirati odbacivanjem optužbi protiv predsjednika, koji stvarno je počinio djelo za koje je podignuta optužnica, samo zato što ima većinu koja će glasati za odbacivanje.³⁰ Zbog svega navedenog, važno je naći ravnotežu između potrebe za odgovornošću dužnosnika i zaštite od političkog zloupotrebljavanja postupka. Kako bi se to osiguralo, potrebno se pobrinuti da se

²⁸ Članak VII, odjeljak 1. Ustava države Arizone, na: <https://www.azleg.gov/constitution/?article=8>, pristupljeno 30.06.2023.

²⁹ Južnu Koreju su 2016. obilježili prosvjedi koji su za cilj imali pokretanje *impeachments* te smjenu s pozicije Park Geun-hye, predsjednice. *Impeachment* je na kraju i pokrenut te je nakon potvrde ustavnog suda, Park Geun-hye smijenjena. Fennell M., Asia Society, Park Geun-hye: Impeached, na: <https://asiasociety.org/korea/park-geun-hye-impeached>, pristupljeno 02.07.2023.

³⁰ Llanos, M., Marsteintredet, L., The Political Limits of Presidential Impeachment: Lessons from Latin America, German Institute for Global and Area Studies, broj 4, 2021.

postupak impeachmenta provede transparentno i pravedno, s jasnim kriterijima za optužbe i dokaze koji će omogućiti donošenje informirane odluke o smjeni dužnosnika s njegove pozicije.

2.4. *Impeachment u svijetu*

Iako se, kao što je već ranije spomenuto, *impeachment* najčešće veže uz Sjedinjene Američke Države, i pravni sustavi država diljem svijeta poznaju institut *impeachmenta*. Budući kako će u nastavku rada fokus biti na *impeachmentu* u Sjedinjenim Američkim državama, u ovom dijelu rada će se prikazati kako izgleda postupak u nekim drugim državama. Kao zemlja koja je i geografski i po ulozi predsjednika najbliža Sjedinjenim Američkim Državama, Brazil će biti prva zemlja čiji će se *impeachment* obraditi. *Impeachment* protiv predsjednika u Brazilu, reguliran je člankom 85. i člankom 86. Ustava. Prema njima, postupak se može pokrenuti u slučaju kršenja odredbi Ustava od strane predsjednika, a posebno ukoliko su te radnje usmjerene protiv postojanja unije, slobodnog obnašanja ovlasti svih grana vlasti kao i ustavotvornih ovlasti jedinica unije, ostvarivanje političkih, građanskih i društvenih prava, unutarnje sigurnosti zemlje, zakona o proračunu i slično. Također je previđeno donošenje posebnog zakona za dodatno utvrđivanje pravila postupka. Optužbu protiv predsjednika treba biti prihvaćena od strane dvotrećinske većine Zastupničkog doma, nakon čega kreće suđenje pred Saveznim vrhovnim sudom ili Saveznim senatom, ovisno o djelu. Za vrijeme trajanja suđenja, predsjednik će biti suspendiran za obavljanje svojih dužnosti u toj ulozi.³¹ U Aziji također postoje zemlje koje koriste *impeachment* za držanje svojih dužnosnika odgovornima od kojih će se u ovom radu obraditi Filipini. Otočna država *impeachment* regulira također ustavom i posebnim zakonima. Ono što je na prvi pogled Filipinima zajedničko s Brazilom i Sjedinjenim Američkim državama je što su i oni predsjednička republika. Ustav Filipina cijelu je jedanaestu glavu ustava posvetio osiguranju odgovornosti dužnosnika te glavu započinje idejom kako je javna služba javno povjerenje te stoga cijelo vrijeme javni dužnosnici trebaju biti odgovorni svojim građanima te djelovati u interesu određenih vrijednosti. *Impeachment* se prema ustavu koristi kao mehanizam za smjenu predsjednika,

³¹ Ustav Brazila, na: https://www.planalto.gov.br/ccivil_03/constituicao/constituicao.htm, pristupljeno 02.07.2023.

potpredsjednika, članova Vrhovnog suda, članova ustavnih povjerenstava i pučkog pravobranitelja radi kršenja Ustava, izdaje, mita i korupcije i slično. Isključivu ovlast za pokretanje postupka *impeachmenta* ima Zastupnički dom. Prijedlog za pokretanje *impeachmenta* može podnijeti bilo koji član Zastupničkog doma ili bilo koji građanin ukoliko je prijedlog prihvatio i neki od zastupnika. Prijedlog treba biti uvršten na agendu u roku deset dana te uputiti nadležnom povjerenstvu na provođenje istrage. U roku šezdeset dana, podnosi svoje izvješće Zastupničkom domu o kojem zastupnici glasuju te jednom trećinom glasova svih članova potvrđuju ili poništavaju prijedlog. U slučaju potvrde, slučaj se prenosi na suđenje u Senatu gdje članovi prisežu. U slučaju *impeachmenta* predsjednika, suđenuu predsjedja glavni sudac Vrhovnog suda. Glavni sudac ne glasa, a za optužbu je potrebna dvotrećinska većina svih glasova. Protiv iste osobe se *impeachment* može pokrenuti samo jednom u roku godine dana.³² U nizu predsjedničkih država, Kenija je još jedna od njih. Kenija je afrička država koja predviđa *impeachment* predsjednika člankom 145. svog ustava. Postupak se pokreće kada zastupnik Nacionalne Skupštine uz podršku bar trećine svih zastupnika, podnese prijedlog za *impeachment*. Ukoliko prijedlog bude podržan dvotrećinskom većinom Nacionalne skupštine, predsjednik Skupštine obavijestit će predsjednika Senata o tome u roku dva dana, a predsjednik nastavlja s obavljanjem svoje dužnosti za vrijeme trajanja postupka. U roku sedam dana od obavijesti, predsjednik Senata saziva sjednicu kako bi se saslušale optužbe protiv predsjednika te može imenovati poseban odbor za istraživanje slučaja. U roku deset dana, odbor će obavijestiti Senat smatra li kako su optužbe utemeljene. U slučaju kako optužbe nisu utemeljene, postupak se neće nastaviti. Ukoliko jesu utemeljene, optuženi predsjednik saslušat će se te će nakon toga Senat glasovati o krivnji. Za proglašenje predsjednika krivim, potrebna je dvotrećinska većina Senata te ukoliko se isti proglasi krivim, prestaje obnašati svoju dužnost.³³

³² Ustav Filipina, na: [The Constitution of the Republic of the Philippines | Official Gazette of the Republic of the Philippines](#), pristupljeno 02.07.2023.

³³ Glava II, članak 145. Ustava Kenije, na: <https://www.klrc.go.ke/index.php/constitution-of-kenya/130-chapter-nine-the-executive/part-2-the-president-and-deputy-president/313-145-removal-of-president-by-impeachment>, pristupljeno 02.07.2023.

3. Utjecaj *impeachmenta* na politički sustav

Obzirom da *impeachment* može dovesti do razrješenja visoko pozicioniranih dužnosnika, ima značajan utjecaj na politički sustav u zemlji kojoj se provodi.³⁴ Osim što služi kao instrument osiguravanja odgovornosti dužnosnika, također se može smatrati mehanizmom održavanja ravnoteže među različitim granama vlasti. Kroz postupak *impeachmenta*, zakonodavna grana ograničava vlast dužnosnika i sprječava zloupotrebu ovlasti svojom mogućnošću kontroliranja ponašanja i odgovornosti izvršne grane uz najčešće nadzor sudske grane.³⁵ Naime, sama svijest o postojanju instituta *impeachmenta* prevetnivo utječe na ponašanje dužnosnika. Ukoliko se proces provodi transparentno, nepristrano i u duhu ustava, može povećati povjerenje građana u institucije ili, ukoliko je povjerenje izgubljeno, napraviti korak prema njegovu vraćanju. Učinkovit postupak *impeachmenta* može pokazati da nitko nije iznad zakona i da se kršenje dužnosti i povjerenja ne tolerira.³⁶ *Impeachment* može rezultirati i negativnim pojavama, može dovesti do nestabilnosti u društvu ukoliko se počne upotrebljavati u svrhu političkog obračuna i još više produbiti političke podjele.³⁷ Također postoji opasnost od skretanja pozornosti s drugih ozbiljnih problema s kojima se država trenutno suočava budući kako su optužbe koje dovode do *impeachmenta* ozbiljne naravi. Ovisno o ishodu postupka, promjena na visokim dužnostima može dovesti do promjena u političkom smjeru zemlje. Osobe koje zamijene smijenjene dužnosnike na položajima mogu promovirati drugačije politike i agende te izvršavati vlast na drugačiji način, što može imati dugotrajne učinke na politički sustav.³⁸

3.1. Politika i podjele u društvu

Svako političko djelovanje može izazvati izrazitu polariziranost u društvu, a *impeachment* nije iznimka. Odluka o pokretanju postupka *impeachmenta* dužnosnika može biti kontroverzna i izazvati podjelu javnosti na različite strane.³⁹ U nastavku će se prikazati neke od podjela koje mogu nastati izazvane *impeachmentom* i politikom općenito. Podjele u društvu često se reflektiraju u stranačkim linijama te su takve

³⁴ Huq et al., op.cit., str. 81.

³⁵ Ibid., str. 131.

³⁶ Ibid., str. 135.

³⁷ Llanos et al., op.cit.

³⁸ O. Bowman III, op.cit., str. 756.

³⁹ Llanos et al., op.cit.

podjele ujedno i najizraženije. Ukoliko postoji duboka stranačka podjela, velika je vjerovatnost kako će podržavatelji određene stranke podržavati ili se protiviti pokretanju *impeachmenta*, ovisno o tome kojoj stranci pripada optuženi dužnosnik.⁴⁰ U krajnjem slučaju, mogu se pokrenuti i masovni prosvjedi i javni izrazi nezadovoljstva kako bi podržali ili se protivili postupku *impeachmenta*, a mogući sukobi između prosvjednika mogu dodatno produbiti podjele u društvu.⁴¹ Stranačke podjele mogu potaknuti i ideološke. Osobe koje se protive *impeachmentu* mogu smatrati kako se isti koristi kao sredstvo za zaustavljanje političkih protivnika, bilo da se protive tom određenom *impeachmentu* ili njegovom općenitom konceptu, dok drugi mogu vidjeti postupak *impeachmenta* kao nužan korak u zaštiti demokracije i vladavine prava.⁴² Navedene podjele mogu biti dodatno ojačane medijskim djelovanjem.⁴³ Naime, mediji imaju ključnu ulogu u oblikovanju percepcije javnosti o *impeachmentu*. Različiti medijski izvori mogu interpretirati događaje na različite načine, što može pojačati podjele u društvu i stvarati konfuziju među građanima. Poseban problem se stvara ukoliko su i određeni medijski izvori naklonjeni određenoj političkoj strani. Putem medija se također često objašnjavaju koncepti, pa tako i onaj *impeachmenta*, što ne mora nužno sadržavati točne podatke.⁴⁴ Obzirom kako se reakcija društva ne može točno predvidjeti, niti se na nju može utjecati, važno je promicati otvoreni dijalog, poštovanje različitih stajališta i izgradnju povjerenja među građanima kako bi se smanjile političke podjele i očuvala kohezija društva.

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Prvi pokušaj *impeachmenta* Donalda Trumpa, 2019. godine, obilježen je masovnim protestima diljem države. Skupine koje su se zalagale za *impeachment*, dočekane su sa skupinama koje su se zalagale za Trumpov ostanak. Više o suprotstavljenim stranama vidljivo je u članku CNN-a, Holcombe, M., CNN, Pro-impeachment protests span the country ahead of historic vote, na: <https://edition.cnn.com/2019/12/18/us/trump-impeachment-vote-rally/index.html>, pristupljeno 03.07.2023.

⁴² Mervosh S., Bogel-Burroughs N., Swales, V., Smith M., Hassan A., Rojas, R., Taylor, K., A Del Real, J., The New York Times, We Asked 81 Americans About Impeachment. Here's what They Had to Say., na: <https://www.nytimes.com/interactive/2020/01/22/us/impeachment-voters.html>, pristupljeno 03.07.2023.

⁴³ Primjerice, nizozemski profesor Teun A. van Dijk napisao je članak za Discourse & Communication o ulozi najveće medijske grupe u Latinskoj Americi u postupku *impeachmenta* brazilske predsjednice Dilme Rousseff.

⁴⁴ A. van Dijk, T., How Globo media manipulated the impeachment of Brazilian President Dilma Rousseff, Discourse & Communication, God. 11, broj 2, 2017., na: <https://discourses.org/wp-content/uploads/2022/07/Teun-A.-van-Dijk-2017-How-Globo-media-manipulated-the-impeachment-of-Brazilian-President-Dilma-Rousseff.pdf>, pristupljeno 03.07.2023.

3.2. Povjerenje u institucije

Vladanje se u velikoj mjeri može povezati s povjerenjem budući kako izlaskom na izbore dajemo svoj glas određenim osobama odnosno grupama vjerujući kako će upravo oni zastupati naše interese te se boriti za iste. Koliko značajnu ulogu povjerenje za *impeachment* ima, pokazuje i činjenica kako neke od zemalja čiji ustav poznaje *impeachment* kao jedan od kriterija za njegovo pokretanje propisuje i, izričito ili protumačeno, povredu javnog povjerenja.⁴⁵ Samim time, ima i značajan utjecaj na povjerenje građana u institucije vlasti. Ukoliko je postupak proveden pravično, transparentno i u skladu s vladavinom prava, to može pomoći u jačanju povjerenja u institucije. Građani će vjerovati kako se pravda provodi, a odgovornost najviših dužnosnika osigurava. To bi moglo ojačati osjećaj kako su institucije neovisne, sposobne i odgovorne prema javnosti.⁴⁶ S druge strane, ukoliko se postupak *impeachmenta* percipira kao politički motiviran ili nepošten, to može ozbiljno narušiti povjerenje u institucije. Ukoliko građani smatraju kako je isti samo sredstvo za obračun s političkim protivnicima, to može dovesti do osjećaja da institucije nisu neovisne i da ne služe pravdi.⁴⁷ Ovakav dojam može povećati cinizam prema vlasti i potaknuti osjećaj nemoći građana. Dugotrajni politički nesporazumi, korupcija, neefikasnost i nepoštivanje vladavine prava također mogu smanjiti povjerenje u institucije.⁴⁸ Kako bi se očuvalo povjerenje građana u institucije, važno je osigurati da postupak *impeachmenta* bude nepristran, pravedan i u skladu s pravnom procedurom.⁴⁹ Također, vlasti moraju djelovati transparentno, slušati potrebe građana i odgovorno se odnositi prema svojim obvezama.

3.3. Utjecaj na stabilnost sustava

U prošlosti je „padanje“ demokratski izabranih predstavnika najčešće rezultiralo i slomom demokratskih poredaka, ali zahvaljujući razvoju uloga institucija, kako domaćih tako i međunarodnih, kao i lekcijama naučenim u prošlosti, demokratski

⁴⁵ Primjer su Filipini, Brazil, Paragvaj te Sjedinjene Američke Države prema svojim ustavima navedenima ranije u radu.

⁴⁶ Huq et al., op.cit., str. 159.

⁴⁷ Ibid., str. 158.

⁴⁸ Llanos et al., op.cit.

⁴⁹ Huq et al., op.cit., str. 159.

poretci danas ostaju stabilni unatoč nestabilnosti vladajućih.⁵⁰ *Impeachment* je jedan od primjera kako se stabilnost demokratskog poretka može očuvati uz osiguravanje odgovornosti dužnosnika. Iako se u novijoj prošlosti često iznova dokazuje kako demokratski poredak države ostaje stabilan unatoč *impeachmentu* najviših dužnosnika, najčešće predsjednika, moguća je pojava nestabilnosti u društvu.⁵¹ Te nestabilnosti mogu biti uzrokovane masovnim društvenim pokretima koji se zalažu za pokretanje *impeachmenta*⁵², za njegovo izglasavanje i sukobom između neistomišljenika⁵³ ili u slučaju korištenja *impeachmenta* kao sredstva za politički obračun. Takvim korištenjem isti gubi svoju ulogu mehanizma osiguravanja odgovornosti, a može i dodatnu uzdrmati javnost ukoliko javnost nije zadovoljna nasljednikom osobe protiv koje je *impeachment* uspješno izglasan.⁵⁴ Budući kako *impeachment* izaziva veliku medijsku popraćenost⁵⁵ kao i angažiranost političara institucija te njihov utrošak vremena, resursa i pažnje, može doći do smanjenja fokusa na druge probleme s kojima se određena država u tom trenu suočava.⁵⁶ Smanjen fokus može dovesti do propuštanja pronalaska pravovremenog rješenja što, u slučaju problema koji ima velike posljedice na društvo, može ozbiljno utjecati na stabilnost društva ili međunarodni položaj države.⁵⁷ U konačnici, može se zaključiti kako *impeachment* ne izaziva izravno opasnost za demokratski poredak u kojem se provodi, pogotovo uzimajući u obzir kako je on zapravo nastao kao ustavno rješenje za smjenu predsjednika,⁵⁸ ali samim svojim postojanjem, a pogotovo korištenjem može izazvati određene reakcije javnosti koje mogu izazvati nestabilnosti.⁵⁹

3.4. Utjecaj na političku agendu

Impeachment može utjecati na političku agendu za vrijeme njegova trajanja, te u slučaju njegova uspješna izglasavanja. Kada predstavnici iznesu svoju namjeru o pokušaju pokretanja *impeachmenta*, cijela politička sfera se počinje baviti samo

⁵⁰ Perez-Linan, A., *Presidential Impeachment and the New Political Instability in Latin America*, Cambridge University Press, 2007., str. 3.

⁵¹ Ibid., str. 10.

⁵² Kao u slučaju *impeachmenta* južnokorejske predsjednice Park Geun-hye.

⁵³ Kao u slučaju postupka *impeachmenta* Donalda Trumpa.

⁵⁴ Llanos et al., op.cit.

⁵⁵ Perez-Linan, op.cit., str. 12.

⁵⁶ Ibid., str. 212.

⁵⁷ Llanos et al., op.cit.

⁵⁸ Perez-Linan, op.cit., str. 3.

⁵⁹ Ibid., str. 212.

njime. Neki medijski izvori smatraju kako se *impeachment* nerijetko koristi i kao odvlačenje pozornosti s drugih bitnih problema koji u tom trenu potresaju državu.⁶⁰ Na primjeru istraživanja provedenog u Sjedinjenim Američkim Državama vidljivo je kako i mnogi građani, a ne samo potencijalno subjektivni mediji, smatraju kako je *impeachment* loše iskorištavanje vremena te kako odvlače pažnju zastupnika Kongresa s bitnijih problema.⁶¹ Budući kako *impeachment* zahtijeva provođenje istraga koje zahtijevaju utrošak vremena i resursa, cijelo to vrijeme traje i odsustvo posvećenosti problemima koji bi inače činili prioritet. S druge strane, vidljiva je mogućnost promjene u političkoj agendi na kraju postupka. Ukoliko *impeachment* predsjednika ili drugog visokog dužnosnika rezultira njegovom smjenom, na njegovo mjesto može doći osoba koja ima prioritete različite od onih svog prethodnika.⁶² *Impeachment* može također imati utjecaj na sljedeće izbore, pogotovo ukoliko su ubrzo nakon njegova završetka. U slučaju precepcije javnosti kako je *impeachment* pokrenut iz krivih razloga, birači mogu kazniti one koji su ga inicirali i podržali. S druge strane, u slučaju neuspješno provedenog *impeachmenta* i percepcije javnosti kako je isti trebao biti izglasan, birači mogu glasovati za tadašnju oporbu što može dovesti do velikog zaokreta u političkoj agendi te općenito političkim prioritetima.⁶³

⁶⁰ Peters, J., The New York Times, On the Right, Impeachment Is a Distraction, Not a 'Witch Hunt', 2019., na: <https://www.nytimes.com/2019/11/15/us/politics/gop-impeachment-strategy.html>, pristupljeno 03.07.2023.

⁶¹ Bronner, L., Thomson-DeVeaux, A., FiveThirtyEight, Half Of Americans Think Impeachment Is A Bad Use Of Congress's Time, 2020., na: <https://fivethirtyeight.com/features/half-of-americans-think-impeachment-is-a-bad-use-of-congresss-time/>, pristupljeno 03.07.2023.

⁶² Huq et al., op.cit., str. 150.

⁶³ Ibid., str. 161.

4. *Impeachment* u Sjedinjenim Američkim Državama

Kao što je ranije već spomenuto, *impeachment* se najčešće veže uz Sjedinjene Američke države. U svrhu boljeg shvaćanja njegove važnosti u američkom pravnom sustavu, nadalje u radu поближе će se objasniti njegova pojava te sam tijek postupka. Što se tiče djela koja dovode do *impeachmenta*, zanimljiva je izjava bivšeg predsjednika Sjedinjenih Američkih Država koji je na vlast došao nakon ostavke Richarda Nixona uoči vlastitog *impeachmenta*, Geralda Forda. Naime, za vrijeme obnašanja dužnosti u Kongresu, izjavio kako je temelj za *impeachment* što god većina u Predstavničkom domu smatra temeljom u tom trenu.⁶⁴ Još jedna značajka *impeachmenta* u Sjedinjenim Američkim Državama je kako predviđa jednake standarde *impeachmenta* za različite vrste dužnosnika. Pod istim uvjetima se pokreće i za predsjednika, potpredsjednika, kao i za neke druge razine dužnosnika poput federalnih sudaca.⁶⁵ Takav pristup suprotan je primjerice pristupu Brazila koji za različite aktere predviđa različite temelje i procedure te zahtijeva uključenost različitih aktera i institucija.⁶⁶ Budući kako je fokus ovog rada na Sjedinjenim Američkim Državama, analizirat će se njihovi slučajevi. Kao uvod u analizu samih slučaja *impeachmenta*, u ovom poglavlju obradit će se razvoj *impeachmenta* u Sjedinjenim Američkim Državama, pregled ustavnog okvira koji ga predviđa te će se prikazati kako funkcionira cijeli postupak i koje aktere uključuje.

4.1. Razvoj impeachmenta

Impeachment svoje korijene vuče iz povijesti Velike Britanije, a upravo britansku praksu su Sastavljači⁶⁷ iskoristili kao temelj za *impeachment*. U korist navedenom govori kako kako su djela koja predstavljaju temelj za *impeachment* preuzeta direktno iz provedenih britanskih *impeachmenta*.⁶⁸ Unatoč tome što je američki *impeachment* temeljen na britanskom, postoji nekoliko bitnih razlika. Neke od njih su što su Sastavljači ograničili postupak samo na predsjednike, potpredsjednike te sve civilne dužnosnike, dok je u Velikoj Britaniji mogao biti optužen bilo tko osim

⁶⁴ Gerald Ford prema O. Bowman III, op.cit., str. 791.

⁶⁵ Huq et al., op.cit., str. 153.

⁶⁶ Ibid., str. 154.

⁶⁷ Autor Bowman razlikuje Osnivače koji su 1776. godine donijeli Deklaraciju o nezavisnosti te Sastavljače koji su 1787. donijeli Ustav Sjedinjenih Američkih Država.

⁶⁸ O. Bowman III, op.cit., str. 780.

članova kraljevske obitelji, u broju potrebnih glasova za optužbu⁶⁹, u Velikoj Britaniji kazna je mogla biti bilo kakva, dok je u Sjedinjenim Američkim Državama određena ustavom i slično.⁷⁰ Jedna od razlika koja se isticala bila je ta što su u Velikoj Britaniji mogli biti optuženi za bilo što, a u Sjedinjenim Američkim Državama temelji za optužbu protiv federalnih dužnosnika jasno su navedeni, izdaja, korupcija ili drugi teški zločini i prekršaji. Potonje je izazvalo dodatne rasprave budući kako nije jasno nabrajano što se smatra teškim zločinima ili prekršajima. Svi sudionici Konvencije složili su se kako dužnosnici ne trebaju imati imunitet od uobičajenih djela kažnjivih zakonom, ali su bili zabrinuti oko utvrđivanja temelja *impeachmenta* i smjene dužnosnika zbog počinjenja djela koja nisu inače kažnjiva zakonom. Raspravama tokom trajanja Konvencije došlo je do dogovora 20. kolovoza 1787. godine kada su kao temelji za *impeachment* predstavljeni zanemarivanje dužnosti, njena zloupotreba te korupcija.⁷¹ Nedugo nakon te objave, neki od sudionika su predložili kako temelji za predsjednika trebaju biti ograničeni samo na izdaju i pomičivanje što je dočekano kontraargumentima temeljinima na britanskoj povijesti. Kao izraz kompromisa, izdaji i podmičivanju dodani su drugi teški zločini i prekršaji.⁷² Tokom ratifikacijskih konvencija, dolazilo je do otvaranja novih rasprava o temeljima *impeachmenta* koje su potrajale i desetljeće kasnije.⁷³ Iako je izbor riječi „drugi teški zločini i prekršaji“ izazvao mnoge rasprave, razlog takvog izbora je ostavljanje prostora za konkretnu razradu djela od slučaja do slučaja.⁷⁴ Ti temelji ostali su i danas isti, u istoj formi. Ono što je u novijoj povijesti vidljivo je kako članovi Kongresa osjećaju pritisak u pronalasku nestranačke osnove za pokretanje *impeachmenta* budući kako o tome ovisi i njihova legitimnost.⁷⁵ Pri donošenju odluke i glasanju, kongresnici trebaju ostaviti stranačku politiku po strani te odlučivati temeljem dokaza i ustava odnosno zakona.

⁶⁹ U Sjedinjenim Američkim Državama potrebna je dvotrećinska većina, dok je u Velikoj Britaniji bila potrebna jednostavna.

⁷⁰ J. Gerhardt, M., *The Lessons of Impeachment History*, *George Washington Law Review*, broj 67, 1999., str. 605.

⁷¹ *Ibid.*, str. 606.

⁷² *Ibid.*, str. 607.

⁷³ *Ibid.*, str. 608.

⁷⁴ *Ibid.*, str. 609.

⁷⁵ *Ibid.*, str. 623.

4.2. Pregled ustavnih odredbi

Ustavne odredbe o *impeachmentu* u Sjedinjenim Američkim Državama reguliraju postupak *impeachmenta* dužnosnika, uključujući predsjednika, potpredsjednika i ostale federalne dužnosnike. *Impeachment* je reguliran drugim člankom, odjeljkom 4. te omogućuje optužbu dužnosnika, odnosno, predsjednika, potpredsjednika i drugih civilnih dužnosnika za izdaju, korupciju ili druge teške zločine i prekršaje.⁷⁶ Optužba se iznosi u Predstavničkom domu te on jedini ima pravo optužbe. Ovaj članak daje Predstavničkom domu ovlasti da pokrene postupak *impeachmenta* tako što će glasovanjem odlučiti hoće li podići optužnicu protiv dužnosnika.⁷⁷ Senat prema Ustavu ima ovlast provođenja suđenja i odlučivanja o optužbi koju je Predstavnički dom podignuo. Senat se dakle konstituira kao sud te svi senatori polažu sudačku prisegu. Ukoliko je optužen predsjednik Sjedinjenih Američkih Država, predsjednik Vrhovnog suda predsjeda Senatom. Za osudu je potrebna dvotrećinska većina glasova svih senatora.⁷⁸ Presuda u postupku *impeachmenta* ograničena je na smjenu dužnosnika s pozicije i zabranu obnašanja novih javnih dužnosti. Presuda pred Senatom ne isključuje odgovornost dužnosnika pred sudbenim tijelima u skladu sa zakonom.⁷⁹ Zanimljiva je i odredba iz koje proizlazi kako predsjednik ima ovlast pomilovanja u slučaju djela protiv Sjedinjenih Američkih Država, ali ne i u slučaju *impeachmenta*.⁸⁰ Kao što je vidljivo iz navedenih odredbi, postupak *impeachmenta* veoma je složen te one predstavljaju samo osnovni okvir za provedbu postupka, a praznine i pitanja koja se pojavljuju mogu se popuniti primjerice presudama.⁸¹

⁷⁶ Članak II, odjeljak 4. Ustava Sjedinjenih Američkih Država, na:

<https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm>, pristupljeno 04.07.2023.

⁷⁷ Članak I, odjeljak 2., stavak 5. Ustava Sjedinjenih Američkih Država, na:

<https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm>, pristupljeno 04.07.2023.

⁷⁸ Članak I, odjeljak 3., stavak 6. Ustava Sjedinjenih Američkih Država, na:

<https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm>, pristupljeno 04.07.2023.

⁷⁹ Članak I, odjeljak 3., stavak 7. Ustava Sjedinjenih Američkih Država, na:

<https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm>, pristupljeno 04.07.2023.

⁸⁰ Članak II, odjeljak 2., stavak 1. Ustava Sjedinjenih Američkih Država, na:

<https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm>, pristupljeno 04.07.2023.

⁸¹ Primjerice *Nixon v. United States* (506 U.S. 224 od 13. siječnja 1993. godine) o pravilima postupka u Senatu tokom trajanja suđenja u postupku *impeachmenta*.

4.3. Analiza postupka impeachmenta

Postupak *impeachmenta* u Sjedinjenim Američkim Državama slijedi nekoliko koraka i uključuje oba doma Kongresa, Predstavnički dom i Senat. Postupak *impeachmenta* započinje u Predstavničkom domu gdje zastupnici mogu podići optužbe za *impeachment* u sklopu svojih nadzornih ovlasti. Članovi Predstavničkog doma mogu podnijeti rezoluciju o optužbi protiv dužnosnika koji se sumnjiči za izdaju, korupciju ili druge teške zločine i prekršaje. Ova rezolucija može biti rezultat istrage o navodnim zloupotrebama ili drugim ozbiljnim prekršajima dužnosnika. Nakon što je rezolucija o optužbi podnesena, upućuje se Povjerenstvu za pravna pitanja, koje je odgovorno za provođenje detaljne istrage optužbi, prikupljanje dokaza i saslušavanje svjedoka. Nakon što Povjerenstvo za pravna pitanja završi svoju istragu, rezolucija o optužbi vraća se u Predstavnički dom na glasovanje. Potrebna je većina glasova u korist optužbe da bi se ona prihvatila. Po prihvaćanju optužbe, Predstavnički dom imenuje osobe koji u postupku suđenja imaju ulogu tužitelja. Ti tužitelji najčešće su pripadnici Povjerenstva, a njihov broj varira, iako je najčešće riječ o neparnom broju. Postupak se nakon prihvaćanja optužnice prenosi na Senat gdje se provodi suđenje.⁸² Svi senatori polažu sudačku prisegu. Ukoliko je optužen predsjednik Sjedinjenih Američkih Država, predsjednik Vrhovnog suda predsjedava Senatom. Tijekom suđenja u Senatu, optuženi dužnosnik ima priliku braniti se i iznositi svoje argumente. Tužitelji iz Predstavničkog doma prezentiraju svoje dokaze i svjedoke. Senat zatim glasa o krivnji optuženog. Za osudu optuženog i uklanjanje s dužnosti potrebna je dvotrećinska većina glasova Senata. Ako Senat dvotrećinskom većinom osudi dužnosnika, on će biti uklonjen s dužnosti i može biti dodatno diskvalificiran od obnašanja budućih federalnih funkcija. Na presudu nije dozvoljena žalba.⁸³ Važno je napomenuti kako presuda pred Senatom ne isključuje odgovornost dužnosnika pred sudbenim tijelima u skladu sa zakonom na temelju istih činjenica slučaja.⁸⁴ Ukoliko ga Senat oslobodi optužbi, nastavlja slobodno obnašati svoju dužnost, iako nije zaštićen od ponovnog pokretanja *impeachmenta* u budućnosti.

⁸² United States House of Representatives, History, Art & Archives, Impeachment, na: <https://history.house.gov/Institution/Origins-Development/Impeachment/>, pristupljeno 04.07.2023.

⁸³ United States Senate, Art & History, Impeachment, na: <https://www.senate.gov/about/powers-procedures/impeachment.htm>, pristupljeno 04.07.2023.

⁸⁴ Članak I, odjeljak 3., stavak 7. Ustava Sjedinjenih Američkih Država, na: <https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm>, pristupljeno 04.07.2023.

4.4. Analiza razloga za impeachment

Izdaja, korupcija i drugi teški zločini i prekršaji su izrazi koji se koriste u Ustavu Sjedinjenih Američkih Država kako bi se odredili osnovni razlozi za *impeachment* državnih dužnosnika, uključujući predsjednika, potpredsjednika i druge visoke dužnosnike.⁸⁵ Iako su izrazi, kao što je ranije već spomenuto, namjerno ostavljeni prilično širokima kako bi pružili fleksibilnost i političku odluku u vezi s pokretanjem i vođenjem postupka *impeachmenta*, izdaja i korupcija ipak predstavljaju pojmove koji su relativno jasno definirani.⁸⁶ Ustav tako definira izdaju kao čin ili ponašanje koje uključuje neskrivenu potporu ili pomoć neprijateljima Sjedinjenih Američkih Država u vrijeme rata ili pomaganje u namjernom nanosu štete zemlji.⁸⁷ Korupcija se odnosi na primanje ili davanje mita, odnosno novčane ili drugih vrijednosne pogodnosti kako bi se postigla nepravedna prednost ili povlastica u obavljanju javnih dužnosti. Optužba za korupciju uključuje optužbe za trgovinu utjecajem, primanje mita ili drugih nezakonitih pogodnosti u zamjenu za donošenje odluka koje bi koristile osobi koja nudi mito.⁸⁸ Drugi teški zločini i prekršaji nisu definirani pozitivnim pravom, nego su preuzeti iz britanske prakse *impeachmenta* za djela protiv države te su obuhvaćena djela izvan tradicionalnog kaznenog prava.⁸⁹ Sintezom optužbi dobivaju se tri široka tipa djela za koje se misli kako predstavljaju razloge za *impeachment* obuhvaćene izrazom „drugi teški zločini i prekršaji.“ Ta djela podrazumijevaju nedopušteno prekoračenje ili zloupotreba službenih ovlasti, ponašanje nespojivo s funkcijom i namjenom ureda i zloupotreba položaja u neprimjerene svrhe ili za osobnu korist.⁹⁰ Treba napomenuti kako navedena djela ne treba shvatiti kao iscrpne ili obvezujući budući kako je svrha tako širokog pojma upravo prilagođavanje vremenu i slučaju.

⁸⁵ Članak II, odjeljak 4. Ustava Sjedinjenih Američkih Država, na: <https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm>, pristupljeno 04.07.2023.

⁸⁶ P. Cole, J., Garvey, T., *Impeachment and Removal*, Congressional Research Service, 2015., str. 7, na: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R44260>, pristupljeno 04.07.2023.

⁸⁷ Članak III, odjeljak 3., stavak 1. Ustava Sjedinjenih Američkih Država, na: <https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm>, pristupljeno 04.07.2023.

⁸⁸ Glava XVIII, dio I, poglavlje XI, odjeljak 201. United States Code, na: <https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=granuleid:USC-prelim-title18-section201&num=0&edition=prelim>, pristupljeno 04.07.2023.

⁸⁹ P. Cole et al., op.cit., str. 7.

⁹⁰ Ibid., str. 11.

5. Najznačajniji slučajevi *impeachmenta*

Impeachment, kao politički proces za uklanjanje visokih državnih dužnosnika iz položaja, pruža priliku za suočavanje s korupcijom, izdajom ili teškim zločinima i prekršajima na najvišim razinama vlasti. Također služi i kao jedan od raznih mehanizama osiguravanja sustava kontrole i ravnoteže uspostavljenog Ustavom. S cijelim procesom *impeachmenta* bilo je suočeno dvadeset osoba, petnaest saveznih sudaca, jednog senatora, jednog člana kabineta te tri predsjednika.⁹¹ Prvi se s *impeachmentom* suočio senator države Tennessee 1797. godine, a posljednji Donald Trump koji se za vrijeme svog mandata suočio s dva *impeachmenta* od kojih je onaj drugi bio 2021.⁹² Od 164 provedena potpuna suđenja u postupku *impeachmenta*, osuđeno je osam saveznih sudaca.⁹³ U ovom poglavlju prikazat će se *impeachmenti* protiv predsjednika Sjedinjenih Američkih Država, Andrewa Johnsona, Richarda Nixona, Billa Clintona te Donalda Trumpa počevši s predsjednikom koji je prvi obnašao tu dužnost i završavajući sa zadnjim. Među navedenim predsjednicima u ovom poglavlju, ističe se Richard Nixon koji je podnio ostavku prije nego je konačna odluka o *impeachmentu* donijeta, prikazat će se i taj slučaj budući kako njegova ostavka predstavlja prvu te ujedno i jedinu ostavku predsjednika u povijesti Sjedinjenih Američkih Država. Slučaj je također zanimljiv zbog okolnosti koje su dovele do pokretanja istrage.

5.1. *Impeachment Andrewa Johnsona*

Andrew Johnson bio je prvi predsjednik Sjedinjenih Američkih Država protiv kojeg je pokrenut *impeachment*. Optužen je 24. veljače 1868. godine pod optužbom povrede Akta o trajanju mandata⁹⁴ zbog drugih teških zločina i prekršaja odnosno radi smjene ministra rata Edwina Stantona.⁹⁵ Prvi pokušaj njegova *impeachmenta*

⁹¹ Ibid., str. 1.

⁹² United States House of Representatives, History, Art & Archives, List of Individuals Impeached by the House of Representatives, na: <https://history.house.gov/Institution/Impeachment/Impeachment-List/>, pristupljeno 04.07.2023.

⁹³ P. Cole et al., op.cit., str. 1.

⁹⁴ Tenure of Office Act Kongres je donio 1867. godine kako bi ograničio predsjednikove ovlasti u vezi s uklanjanjem dužnosnika iz svoje administracije. Zakon je zahtijevao odobrenje Senata za smjenu bilo kojeg dužnosnika koji je imenovan uz potvrdu Senata, Tenure of Office Act na: <https://www.senate.gov/about/resources/pdf/johnson-tenure-of-office-act.pdf>, pristupljeno 05.07.2023.

⁹⁵ United States House of Representatives, History, Art & Archives, The House Impeaches Andrew Johnson, na: <https://history.house.gov/Exhibitions-and-Publications/Johnson-Impeachment/Introduction/>, pristupljeno 05.07.2023.

dogodio se i ranije, ali nije bio uspješan. Predsjednik Johnson je prije nego je postao predsjednik bio senator u državi Tennessee, Demokrat i robovlasnik. U to vrijeme, Republikanci su imali većinu u Kongresu te su bili predvođeni radikalnom strujom. Sukob između predsjednika Johnsona i Kongresa započeo je zbog njegovih planova oko obnove južnih država koje su bile poražene u Građanskom ratu. Johnsonova politika obnove bila je manje stroga prema bivšim konfederatima i državama Južnog Saveza, što je izazvalo protivljenje radikalnih republikanaca u Kongresu. Oni su željeli snažniju kontrolu nad obnovom kako bi osigurali prava afroameričkih slobodnih ljudi i sprječavali povratak rasnih nejednakosti. U svrhu zaštite prava onih oslobođenih od ropstva, Kongres predvođen Republikancima usvojio je zakone koji su omogućavali zaštitu, ali je predsjednik Johnson na njih stavio veto.⁹⁶ Situacija je kulminirala 21. veljače 1868. godine kada je na redovnoj sjednici Predstavničkog doma pročitana poruka Edwina Stantona kojom je obavijestio zastupnike kako je smijenjen s pozicije. Njegova smjena bez prvotnog konzultiranja Kongresa predstavljala je direktnu povredu Akta o mandatu koji je donešen upravo u svrhu ograničavanja predsjednikova jednostranog odlučivanja o smjeni. Edwin Stanton bio je ključan za Kongresove planove obnove budući kako je na svojoj poziciji kontrolirao vojne snage koje su održavale mir na jugu u proglašenom izvanrednom stanju. Predsjednik Johnson smatrao je kako će smjenom Stantona i potporom od strane pobunjenika koji su za vrijeme Građanskog rata pokušali svrgnuti saveznu vladu, uspjeti povući vojsku s juga te nametnuti svoje blaže politike.⁹⁷ Nakon tri dana rasprave, 24. veljače 1868. godine, Predstavnički dom izglasao je optužbu protiv predsjednika Johnsona s većinom 126 prema 47 te 17 suzdržanih. Svi Demokrati glasali su protiv optužbe. Imenovano je Povjerenstvo sedmorice u svrhu pripreme članaka *impeachmenta*. Povjerenstvo je pripremilo devet članaka koji su izazvali rasprave u Predstavničkom domu optužujući Povjerenstvo kako su optužbe protiv predsjednika previše blage. Nakon glasanja o člancima, a prije predaje Senatu,

⁹⁶ United States Senate, Art & History, Impeachment Trial of President Andrew Johnson, 1868, prvo poglavlje, na: <https://www.senate.gov/about/powers-procedures/impeachment/impeachment-johnson.htm>, pristupljeno 05.07.2023.

⁹⁷ United States House of Representatives, History, Art & Archives, The House Impeaches Andrew Johnson, na: <https://history.house.gov/Exhibitions-and-Publications/Johnson-Impeachment/Introduction/>, pristupljeno 05.07.2023.

dodana su još dva članka kako bi dodatno ojačali slučaj protiv predsjednika.⁹⁸ Suđenje je započelo 30. ožujka 1868. godine te je predsjednik Johnson uspostavio razne kanale kako bi članovima Senata dao do znanja kako je spreman na dogovore u zamjenu za njihove glasove. Tokom suđenja svjedočio je 41 svjedok. Obrana predsjednika temeljila se na više argumenata koji se mogu svesti na dovođenje u pitanje kažnjivosti navodnih kaznenih djela te kako Johnsonova namjera nije bila puka smjena nego ispitivanje Akta o trajanju mandata. Od jedanaest članaka, na kraju se glasovalo o tri članka za koje su predsjednikovi protivnici u Senatu mislili kako imaju najveću šansu za postizanje osude. Kako bi se smjenio s pozicije, barem jedan članak je trebao biti izglasan dvotrećinskom većinom, trebalo je glasati 36 senatora za od ukupno 54. Sva tri članka o kojima se glasalo, dobili su 35 glasova te je time predsjednik Johnson izbjegao osudu za jedan glas.⁹⁹

5.2. *Impeachment Richarda Nixona*

Richard Nixon prvi je i jedini predsjednik Sjedinjenih Američkih Država koji je podnio ostavku na mjesto predsjednika. Ostavku je podnio kada je postalo jasno kako će *impeachment* biti izglasan zbog opstrukcije pravde, zloupotrebe vlasti i nepoštivanja zakona. Do *impeachmenta* je došlo zbog skandala nazvanog Watergate. Watergate je politički skandal koji uključuje administraciju predsjednika Richarda Nixona od 1972. do 1974. Započeo je 17. lipnja 1972. kada su petorica muškaraca zaposlenih od strane Kampanje za reizbor predsjednika, povezane s Nixonovom administracijom, ušli u sjedište Demokratske stranke u kompleksu Watergate u Washingtonu. Cilj je bio ilegalno prisluškiivanje telefona i krađa dokumenata čime bi se utjecalo na predstojeće izbore. Unatoč početnim naporima da se skandal zataška, istina je polako počela izlaziti na vidjelo.¹⁰⁰ Najistaknutiji u otkrivanju istine bili su novinari Washington Posta, Carl Bernstein i Bob Woodward koji su priču počeli otkrivati već nakon dva dana i potvrdu dobivali iz izvora u FBI-u, Marka Felta tada

⁹⁸ Pregled svakog članka dostupan je na: United States House of Representatives, History, Art & Archives, Johnson Impeached, February to March 1868, na: <https://history.house.gov/Exhibitions-and-Publications/Johnson-Impeachment/Johnson-Impeached/>, pristupljeno 05.07.2023.

⁹⁹ United States House of Representatives, History, Art & Archives, Impeached but Not Removed, March to May 1868, na: <https://history.house.gov/Exhibitions-and-Publications/Johnson-Impeachment/Impeached-but-Not-Removed/>, pristupljeno 05.07.2023.

¹⁰⁰ Lewis, A., The Washington Post, 5 Held in Plot to Bug Democrats' Office Here, na: <https://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2002/05/31/AR2005111001227.html>, pristupljeno 05.07.2023.

znanog kao *Deep Throat*. Iste godine, 10. listopada, Washington Post objavljuje dosjee FBI-a i Ministarstva pravosuđa koji dokazuju kako je provala dio opsežne kampanje špijuniranja i sabotaze protiv demokratskih kandidata koju su proveli Nixonovi suradnici i Kampanja za reizbor predsjednika te kako su stotine tisuća dolara priloga Nixonovoj kampanji izdvojene za financiranje špijunaže.¹⁰¹ Unatoč tome, 07. studenog 1972. godine, Nixon pobjeđuje na predsjedničkim izborima. Početkom 1973. godine, muškarci koji su upali u zgradu i Nixonov savjetnik Hunt priznali su krivnju te su osuđeni.¹⁰² U veljači Senat započinje svoju istragu. Ubrzo nakon toga, jedan od osuđenih muškaraca istupa s izjavom kako je postojao politički pritisak za počinjenje krivokletstva te za priznanje krivnje kao i pritisak za šutnju. U svibnju, Senat imenuje posebno istražno povjerenstvo koje vodi Sam Ervin čije se istrage zbog velikog interesa javnosti prenose i na televiziji. Paralelno, glavni državni odvjetnik Richardson imenuje posebnog tužitelja u ime Ministarstva pravosuđa, bivšeg državnog odvjetnika Archibalda Coxa.¹⁰³ U lipnju, Nixonov savjetnik Dean pred Senatom direktno upliće Nixona u Watergate, priznajući kako su bar 35 puta u razdoblju od tri mjeseca raspravljali o prikrivanju Watergatea te se saznaje kako su svi razgovori u Ovalnom uredu snimani.¹⁰⁴ Posebni tužitelj zatim je zatražio snimke s devet Nixonovih sastanaka koje je on odbio predati i Senatu i posebnom tužitelju. Nakon što mu je sud naredio predaju, Bijela kuća predaje sažetke snimki umjesto cijelih što će rezultirati Nixonovom naredbom da se Coxu da otkaz, ukidanjem ureda specijalnog tužitelja, te ostavkama državnog odvjetnika Richardsona i njegova zamjenika.¹⁰⁵ Kasnije, pod pritiskom javnosti, objavljuju se snimke sedam sastanaka koje je Cox tražio dok snimke druga dva sastanka navodno ne postoje. 1. studenog

¹⁰¹ Bernstein, C., Woodward, B., The Washington Post, FBI Finds Nixon Aides Sabotaged Democrats, na: https://www.washingtonpost.com/politics/fbi-finds-nixon-aides-sabotaged-democrats/2012/06/06/gJQAoHIJIV_story.html, pristupljeno 05.07.2023.

¹⁰² Meyer, L., The Washington Post, Last Two Guilty in Watergate Plot, na: https://www.washingtonpost.com/politics/last-two-guilty-in-watergate-plot/2012/06/04/gJQAQQdHJV_story.html, pristupljeno 05.07.2023

¹⁰³ Lardner Jr, G., The Washington Post, Cox is Chosen as Special Prosecutor, na: https://www.washingtonpost.com/politics/cox-is-chosen-as-special-prosecutor/2012/06/04/gJQAEhPDJV_story.html, pristupljeno 05.07.2023.

¹⁰⁴ Bernstein, C., Woodward, B., The Wahington Post, Dean Alleges Nixon Knew of Cover-up Plan, na: https://www.washingtonpost.com/politics/dean-alleges-nixon-knew-of-cover-up-plan/2012/06/04/gJQAQpyCJV_story.html, pristupljeno 05.07.2023.

¹⁰⁵ Događaji su poznati i kao *Saturday Night Massacre*

imenovan je novi specijalni tužitelj, Leon Jaworski.¹⁰⁶ Povjerenstvo za pravna pitanja Predstavničkog doma započelo je službenu istragu pitanja Watergatea i saslušanje o *impeachmentu* u travnju 1974. Dana 1. ožujka 1974. Velika porota optužila je sedam osoba povezanih s većom istragom Watergatea i imenovala Nixona kao neoptuženog suučesnika.¹⁰⁷ Nakon predaje dodatne 64 snimke u srpnju iste godine, jedna snimka bila je presudna, snimka razgovora između Nixona i suradnika šest dana nakon provale. U njemu predsjednik odobrava plan da CIA blokira novonastalu istragu govoreći FBI-u kako bi praćenje novca moglo ugroziti operaciju nacionalne sigurnosti. Nakon toga, Povjerenstvo za pravna pitanja usvojilo je tri članka optužnice protiv predsjednika Nixona, za opstrukciju pravde, zloupotrebu ovlasti i nepoštivanje zakona dok su dva bila odbijena.¹⁰⁸ Shvaćajući kako će *impeachment* biti izglasan, Nixon podnosi ostavku 8. kolovoza 1974. te na njegovo mjesto stupa potpredsjednik Gerald Ford. Nakon Nixonove ostavke, novi predsjednik Gerald Ford odmah je potpisao pomilovanje kako bi ga zaštitio od eventualnog kaznenog progona zbog povezanosti sa skandalom. Ford je izjavio kako je to učinio kako bi zemlja mogla nastaviti s procesom ozdravljenja nakon intenzivne političke krize.¹⁰⁹ Cijeli događaj i u novije vrijeme izaziva veliku pozornost čemu u korist govore između ostalog i brojni filmovi snimljeni o događaju.¹¹⁰

5.3. *Impeachment Billa Clintona*

William J. Clinton 42. je predsjednik Sjedinjenih Američkih Država te su njegov mandat obilježile kontroverze koje su na kraju dovele i do pokretanja *impeachmenta*. Optužen je od strane Predstavničkog doma 19. prosinca 1998. godine zbog drugih teških zločina i prekršaja što se očitovalo u laganju pod prisegom i ometanjem

¹⁰⁶ Kilpatrick, C., The Washington Post, Nixon Forces Firing of Cox, na: https://www.washingtonpost.com/politics/nixon-forces-firing-of-cox-richardson-ruckelshaus-quit-president-abolishes-prosecutors-office-fbi-seals-records/2012/06/04/gJQAFSR7IV_story.html, pristupljeno 05.07.2023.

¹⁰⁷ Johnson, H., The Washington Post, President Hands Over Transcripts, na: https://www.washingtonpost.com/politics/president-hands-over-transcripts/2012/06/04/gJQA4rJ4IV_story.html, pristupljeno 05.07.2023.

¹⁰⁸ MacKenzie, J., The Washington Post, Court Orders Nixon to Yield Tapes, na: https://www.washingtonpost.com/politics/court-orders-nixon-to-yield-tapes-president-promises-to-comply-fully/2012/06/04/gJQAZSw0IV_story.html, pristupljeno 05.07.2023.

¹⁰⁹ Kilpatrick, C., The Washington Post, Nixon Resigns, na: https://www.washingtonpost.com/politics/nixon-resigns/2012/06/04/gJQAUbHvIV_story.html, pristupljeno 05.07.2023.

¹¹⁰ The Post, Mark Felt: The Man Who Brought Down the White House, 18½

pravde.¹¹¹ U 1994. godini imenovan je nezavisni savjetnik kako bi istražio aferu Whitewater¹¹² koja je uključivala supružnike Clinton te njihove partnere, Kenneth Starr.¹¹³ Starr je provodio opsežnu istragu koja se nije bazirala samo na Whitewater projekt nego je uključivala i druge navodne zloupotrebe kao što su otpuštanje putničkih agenata Bijele kuće i navodnu zlouporabu FBI-evih dosjea.¹¹⁴ Paralelno s istragom, u svibnju 1994. godine, protiv predsjednika Clintona podnijeta je tužba zbog seksualnog uznemiravanja za vrijeme njegova mandata kao guvernera u Arkansasu. Tužbu je podnijela Paula Jones.¹¹⁵ Dva slučaja povezala su se djelovanjem tajnice Bijele kuće, Linde Tripp, koja je snimanjem razgovora s pripravnicom Monicom Lewinsky neizravno dovela do razloga za predsjednikov *impeachment*. Naime, na snimakama je Monica Lewinsky izjavila kako je imala seksualni odnos s predsjednikom Clintonom, što je Tripp iskoristila kao temelj za predaju izjave odvjetnicima Paule Jones kako joj je Lewinsky u nebrojenim prilikama pričala o svojoj aferi s predsjednikom Clintonom te joj pustila najmanje tri vrpce s predsjednikovim glasom. Navedeno su odvjetnici iskoristili kako bi Lewinsky dodali na popis svjedoka u pokušaju dokazivanja Clintonova obrasca ponašanja sa ženama. Nakon što je Lewinsky dospjela na popis svjedoka, u izjavi pod prisegom negira aferu s predsjednikom Clintonom. Uskoro je Tripp stupila u kontakt i s nezavisnim savjetnikom Starrom te ga obavijestila o planiranom

¹¹¹ Library of Congress, Federal Impeachment, William J. Clinton, na: <https://guides.loc.gov/federal-impeachment/bill-clinton>, pristupljeno 10.07.2023.

¹¹² Whitewater Development Corporation bio je nekretninski projekt u Arkansasu. Projekt nije uspio, a mnogi partneri su pretrpjeli financijske gubitke. Tijekom Clintonove predsjedničke kampanje, počeli su izlaziti izvještaji o nepravilnostima vezanim za Whitewater projekt, uključujući pitanja oko kredita, ulaganja i financijskih transakcija. Istraga se fokusirala na navodno neetičko ponašanje Clintonovih vezano za njihovu ulogu u projektu i moguće skrivanje dokumenata kako bi se prikrila potencijalna nezakonita djela, ali nije pronašla dovoljno dokaza koji bi jasno implicirali predsjednika i prvu damu u kriminalnoj aktivnosti vezanoj za sam projekt.

¹¹³ Locy, T., The Washington Post, Judges' Politics Examined in Appointment of Starr to Direct Probe na: <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1994/08/07/judges-politics-examined-in-appointment-of-starr-to-direct-probe/89aa6333-f4f1-4564-861e-907a1ecd9040/>, pristupljeno 10.07.2023.

¹¹⁴ Cass, C., The Washington Post, Starr Spent Millions for Outside Help, na: <https://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/special/clinton/stories/starr082899.htm>, pristupljeno 10.07.2023.

¹¹⁵ Allen, H., The Washington Post, Case Closed, na: <https://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/special/pjones/pjones.htm>, pristupljeno 10.07.2023.

krivokletstvu Lewinsky¹¹⁶ što je rezultiralo proširenjem istrage na kršenje zakona od strane Clintona, Lewinsky i drugih te opremanjem Tripp mikrofona od strane FBI-a u svrhu daljnjeg snimanja razgovora s Lewinsky.¹¹⁷ Ubrzo nakon toga, u svjedočenju pod prisegom u slučaju Jones, Clinton također poriče aferu s Lewinsky.¹¹⁸ Velika porota je sazvana te Clintonova osobna tajnica kao i drugi suradnici dobivaju sudski poziv. Slučaj Paule Jones u istoj godini je odbačen, a u zamjenu za žalbu na odbacivanje, Clinton i Jones nagodili su se za 850 000 dolara.¹¹⁹ Krajem sedmog mjeseca 1998. godine Lewinsky dobiva imunitet u zamjenu za potpuno i iskreno svjedočenje pred Velikom porotom. U tim svjedočenjima priznaje kako je imala brojne seksualne odnose s Clintonom te povlači izjavu iz slučaja Jones.¹²⁰ Već sljedećeg mjeseca, u svom svjedočenju pred Velikom porotom, i Clinton priznaje postojanje neprikladnog intimnog kontakta s Lewinsky.¹²¹ U rujnu 1998. godine, Starr predaje Kongresu svoj izvještaj koji sadrži i jedanaest mogućih osnova za Clintonov *impeachment*. Taj izvještaj, kao i snimka Clintonova svjedočenja pred Velikom porotom objavljeni su javno.¹²² Ubrzo je uslijedilo glasanje Zastupničkog doma za početak Clintonovog *impeachmeta*, 08. listopada 1998. godine. Unatoč jedanaest temelja koje je Starr predložio, Povjerenstvo za pravna pitanja objavljuje kako će se optužbe temeljiti na laganju pod prisegom i ometanje pravde, ali ubrzo širi opseg svoje istrage kako bi uključio i pitanje prikupljanja sredstava za izbornu kampanju. Povjerenstvo na kraju dostavlja na glasanje četiri članka, krivokletstvo u slučaju Jones, krivokletstvo pred Velikom porotom, ometanje pravde te zloupotrebu vlasti. Zastupnički dom izglasao je optužbu

¹¹⁶ Baker, P., Schmidt, S., The Washington Post, Tripp Gave Affidavit to Lawyers for Jones, na: <https://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/special/clinton/stories/starr020698.htm>, pristupljeno 10.07.2023.

¹¹⁷ Washington Post Staff, The Washington Post, Key Player: Linda R. Tripp, na: <https://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/special/clinton/players/tripp.htm>, pristupljeno 10.07.2023.

¹¹⁸ Library of Congress, Federal Impeachment, William J. Clinton, na: <https://guides.loc.gov/federal-impeachment/bill-clinton>, pristupljeno 10.07.2023.

¹¹⁹ Allen, H., The Washington Post, Case Closed, na: <https://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/special/pjones/pjones.htm>, pristupljeno 10.07.2023.

¹²⁰ Library of Congress, Federal Impeachment, William J. Clinton, na: <https://guides.loc.gov/federal-impeachment/bill-clinton>, pristupljeno 10.07.2023.

¹²¹ When Clinton admitted to the Lewinsky affair, na: <https://www.youtube.com/watch?v=ZmjTMNvH6el>, pristupljeno 10.07.2023.

¹²² Baker, P., Schmidt, S., The Washington Post, Starr Submits Report to House, na: <https://www.washingtonpost.com/politics/clinton-impeachment/starr-submits-report-house/>, pristupljeno 10.07.2023.

krivokletstva pred Velikom porotom te ometanje pravde.¹²³ Nakon izglasavanja optužbi, Clintonovi suradnici započinju pregovore s republikanskim članovima Senata kako do suđenja ne bi ni došlo, a Clinton bi u zamjenu platio novčanu kaznu te bio cenzuriran. Taj dogovor nije prošao, ali su Republikanci ponudili ubrzan postupak *impeachmenta* ukoliko Clinton prihvati dokaze protiv sebe. Suđenje započinje 07. siječnja 1999. godine, a Senat je podijeljen i oko vremena trajanja suđenja i pozivanja svjedoka.¹²⁴ Tokom suđenja, Clintonov odvjetnik tvrdi kako slučaj nije potkrijepljen dokazima te kako ne ispunjava ustavom postavljene standarde za smjenu. Do prvog značajnijeg preokreta dolazi 25. siječnja kada jedan od senatora predlaže glasanje o odbacivanju oba članka *impeachmenta*, a sljedeći dan predloženo je i glasanje o pozivanju svjedoka. Prijedlog za odbacivanje članaka odbijen je, dok je pozivanje svjedoka prihvaćeno. Potonje će se na kraju izmijeniti zaključkom kako su dovoljne ranije videosnimke svjedočenja. Do konačnog glasanja došlo je 12. veljače 1999. godine te je za osudu bilo potrebno 67 glasova. Predsjednik Clinton na kraju je oslobođen obje optužbe budući kako nije postignut dovoljan broj glasova za optužbu. Za optužbu krivokletstva glasalo je 45 senatora, a za optužbu ometanja pravde 50.¹²⁵ Senatori koji su glasali protiv osude mišljenja su kako su radnje koje je Clinton učinio uključuju privatne stvari, a ne teške zločine i prekršaje. Oni koji su glasali za osudu, smatrali su kako i kada djeluje privatno, predsjednik krivokletstvom i ometanjem pravde podriva vladavinu prava.¹²⁶

5.4. *Impeachment Donalda Trumpa*

Donald Trump jedini je predsjednik u povijesti Sjedinjenih Američkih Država protiv kojeg je *impeachment* pokrenut čak dva puta za vrijeme trajanja jednog mandata. Prvi put je optužen 18. prosinca 2019. godine zbog sumnji u zloupotrebu vlasti i

¹²³ Washington Post Staff, The Washington Post, Articles of Impeachment and Judiciary Committee Roll Call Votes, na: <https://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/special/clinton/stories/impeachvote121198.htm>, pristupljeno 10.07.2023.

¹²⁴ Baker, P., Dewar, H., The Washington Post, Clinton Trial Opens With Rules Unsettled, na: <https://www.washingtonpost.com/politics/clinton-impeachment/clinton-trial-opens-with-rules-unsettled/>, pristupljeno 10.07.2023.

¹²⁵ Baker, P., Dewar, H., The Washington Post, The Senate Acquits President Clinton, na: <https://www.washingtonpost.com/politics/clinton-impeachment/senate-acquits-president-clinton/>, pristupljeno 10.07.2023.

¹²⁶ Riley, R., University of Virginia, Miller Center, The Clinton impeachment and its fallout, na: <https://millercenter.org/the-presidency/impeachment/clinton-impeachment-and-its-fallout>, pristupljeno 10.07.2023.

ometanje Kongresa.¹²⁷ Kako bi se okolnosti koje su dovele do *impeachmenta* bolje shvatile, valja objasniti pozadinsku priču koja seže u Ukrajinu. Sadašnji predsjednik Sjedinjenih Američkih Država, Joe Biden, 2014. je bio potpredsjednik. Za vrijeme njegova potpredsjedničkog mandata, njegov sin, Hunter Biden, pridružio se upravi ukrajinske energetske tvrtke čiji je vlasnik bio oligarh povezan s korupcijom. U Ukrajini je u to vrijeme na poziciji glavnog tužitelja Viktor Šokin što izaziva nezadovoljstvo međunarodne zajednice zbog neuspješnosti borbe s unutarnjom korupcijom. U posjetu Kijevu, Joe Biden zagovara smjenu Šokina koja ukoliko se ne ispuni će rezultirati gubitkom više od milijardu dolara kredita. Nakon prijete Međunarodnog Monetarnog Fonda kako će obustaviti svoj program pomoći Ukrajini ukoliko Šokin ostane na poziciji, parlament Ukrajine smjenjuje Šokina. Tokom cijele priče, potpredsjednik Biden više pita se čuo s tadašnjim predsjednikom Ukrajine, Petrom Porošekom. Krajem 2016., Donald Trump izabran je za predsjednika. Ni pola godine nakon pobjede, Trump izriče sumnju kako je možda Ukrajina imala ulogu u lažnom optuživanju Rusije za miješanje u izbore 2016. godine. Navodi i kako Demokrati nisu dali FBI-u pristup svom serveru, ali su doveli tvrtku kojoj je sjedište upravo u Ukrajini. U 2019. godini, Trumpov osobni odvjetnik sastaje se s bivšim generalnim tužiteljem Ukrajine, Yurijem Lutsenom. Tema razgovora između ostalog su i navodne nezakonite isplate ukrajinske energetske tvrtke Hunteru Bidenu. Također se navodi kako je Lutsenko istaknuo veliku uplatu od energetske tvrtke prema konzultantskoj tvrtci za koju je Hunter Biden radio te je naznačio kako je zapravo namijenjena Joe Bidenu. Ubrzo nakon toga, mandat Huntera Bidena kao člana uprave završava, a na predsjedničkim izborima pobjeđuje Volodymyr Zelensky. U Sjedinjenim Američkim Državama, Joe Biden najavljuje svoju predsjedničku kandidaturu što je dočekano izjavom Trumpovog osobnog odvjetnika kako će posjetiti Ukrajinu kako bi potaknuo istrage vezane za Bidene i izbore 2016. godine. U svibnju iste godine, Trumpova administracija najavljuje Kongresu plan pomoći Ukrajini vrijedan milijune dolara. Unatoč javnoj objavi, s pomoći se čeka. Kao ključni događaj prije *impeachmenta* može se istaknuti telefonski razgovor između dva predsjednika, Trumpa i Zelenskog, 25. srpnja 2019. godine. Trump je u

¹²⁷ Articles of Impeachment Against Donald John Trump, na: <https://www.congress.gov/116/bills/hres755/BILLS-116hres755enr.pdf>, pristupljeno 12.07.2023.

razgovoru tražio od Zelenskog otvaranje dvije istrage, jednu vezano za Joe-a i Huntera Bidena, a druga za tvrtku koja je bila unajmljena za ispitivanje hakiranja. U trenutku poziva, pomoć i dalje nije poslana Ukrajini te mjesecima nakon njene objave, te ususret planiranom posjetu Zelesnkog Bijeloj kući, saznaje se kako se pomoć dijelom zadržava zbog Trumpove zabrinutosti oko umiješanosti Ukrajine u izbore 2016. godine te kako pomoć i posjet Bijeloj kući ovise o istragama. U javnosti se sve više pojavljuje pitanje pomoći Ukrajini te je na kraju, 11. rujna, pomoć ipak poslana.¹²⁸ Istraga pred *impeachment* pokrenuta je ubrzo nakon toga, 24. rujna 2019. Sljedeća dva mjeseca obilježila su razna svjedočenja i ostavke. Svjedoci su izjavili kako vjeruju kako je Trump htio da Zelensky javno objavi istrage o Bidenima i miješanju u izbore 2016. godine. Izvještaj usvojen nakon istrage sadžavao je tvrdnje kako je Trump tražio uplitanje vlade Ukrajine kako bi pomogla njegovom ponovnom izboru, tražio javnu objavu istraga te uvjetovao pomoć Ukrajini. Izvještaj su objavili i odbori Republikanaca u kojem je tvrđeno kako dokazi ne potvrđuju tvrdnje te kako je pokušaj *impeachmenta* politički motiviran.¹²⁹ Kada je Povjerenstvo za pravna pitanja počelo raditi nacrt članaka za *impeachment*, pozvali su Trumpa na svjedočenje na što su dobili odgovor iz Bijele kuće kako Trump neće sudjelovati u istrazi pred *impeachment* budući kako ju smatraju potpuno neutemeljenom te kršenjem načela zakonitog postupka.¹³⁰ Povjerenstvo je na kraju dostavilo na glasanje dva članka, o zloupotrebi vlasti i ometanju Kongresa u istrazi, te su iste izglasane 18. prosinca 2019. godine.¹³¹ Članci su dostavljeni Senatu 15. siječnja 2020. te je suđenje započelo sljedeći dan. Zanimljivo je kako je Kenneth Starr koji je provodio istragu protiv Clintona, u ovom slučaju bio u Trumpovu odvjetničkom

¹²⁸ Blake, A., The Washington Post, The Bidens, Burisma and impeachment, explained na:

<https://www.washingtonpost.com/politics/2020/01/25/hunter-biden-joe-biden-burisma-ukraine-impeachment/>, pristupljeno 12.07.2023.

¹²⁹ Singman, B., Fox News, House GOP report says no evidence for Trump impeachment, warns of 'dangerous precedent', na: <https://www.foxnews.com/politics/house-gop-report-says-no-evidence-for-trump-impeachment-warns-of-dangerous-precedent>, pristupljeno 12.07.2023.

¹³⁰ Min Kim, S., Wagner, J., The Washington Post, White House rejects House Democrats' invitation to participate in impeachment process as Trump focuses on friendly Senate, na:

https://www.washingtonpost.com/politics/2019/12/06/bfe7e3a0-1852-11ea-bf81-ebe89f477d1e_story.html, pristupljeno 12.07.2023.

¹³¹ Rucker, P., Sonmez, F., Itkowitz, C., The Washington Post, Trump is impeached by the House, creating an indelible mark on his presidency, na: https://www.washingtonpost.com/politics/trump-is-impeached-by-the-house-creating-an-indelible-mark-on-his-presidency/2019/12/18/501bcab2-2105-11ea-a153-dce4b94e4249_story.html, pristupljeno 12.07.2023.

timu. Trumpova obrana temeljila se na nedostatku dokaza te optužbi Demokrata za korištenje *impeachmenta* u svrhu „krađe“ izbora. Ni mjesec dana nakon suđenja, točnije 5. veljače, glasovalo se o osudi te je Trump oslobođen obje optužbe, za zloupotrebu moći glasovanje je rezultiralo 53 naprema 47, a ometanje istrage Kongresa 52 naprema 48.¹³²

Donald Trump je po drugi put optužen 13. siječnja 2021. godine zbog poticanja na pobunu što je proizašlo iz napada na Kapitol 6. siječnja iste godine. Optužnica je izglasana tjedan dana prije kraja Trumpovog predsjedničkog mandata.¹³³ Dva mjeseca prije napada na Kapitol održani su predsjednički izbori u kojima je Joe Biden, demokratski kandidat, pobijedio Donalda Trumpa, republikanskog. Izbori su održani u vrijeme pandemije COVID-19 i nemira diljem zemlje zbog ubojstva Georgea Floyd od strane policije. Zbog pandemije, mnogi glasovi slani su poštom ili ranije što je dovelo do kašnjenja u prebrojavanju izvještavanju o rezultatima.¹³⁴ Također, ispitivanja su pokazala kako je više demokratskih glasača glasalo poštom, nego republikanskih.¹³⁵ Tokom prebrojavanja glasova i nakon njih, Trump i mnogi drugi republikanci pokušavaju poništiti izborne rezultate tvrdeći kako je izvršena izborna prijevara te pokušaj utjecanja na brojanje glasova u određenim državama. Podnose brojne tužbe, vrše pritisak na republikanske izborne dužnosnike i Ministarstvo pravosuđa u svrhu izmjene rezultata, dok glavni državni odvjetnik, savezne agencije koje nadziru izbore i dužnosnici u svakoj od država izvještavaju kako nema dokaza o prijevari ili nepravilnostima. Trump obećava kako nikad neće priznati rezultate izbora ni surađivati u predsjedničkoj tranziciji. Sredinom prosinca Trump poziva svoje sljedbenike na skup u Washington D.C., 6. siječnja što je ujedno dan kada se Kongres sastajao kako bi potvrdili pobjednika glasanja Elektorskog kolegija. Skup se na kraju pretvorio u Hod za spas Amerike te su Bijela kuća i Trump

¹³² Min Kim, S., The Washington Post, In historic vote, Trump acquitted of impeachment charges, na: https://www.washingtonpost.com/politics/in-historic-vote-trump-acquitted-of-impeachment-charges/2020/02/05/8b7ea90e-4832-11ea-ab15-b5df3261b710_story.html, pristupljeno 12.07.2023.

¹³³ House Resolution 24, Impeaching Donald John Trump, na: <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/house-resolution/24/text>, pristupljeno 12.07.2023.

¹³⁴ Saul, S., Hakim, D., The New York Times, As Counting Begins, a Flood of Mail Ballots Complicates Vote Tallies, na: <https://www.nytimes.com/2020/11/03/us/elections/mail-ballot-counting-vote.html>, pristupljeno 12.07.2023.

¹³⁵ Pew Research Center, The voting experience in 2020, na: <https://www.pewresearch.org/politics/2020/11/20/the-voting-experience-in-2020/>, pristupljeno 12.07.2023.

pozivali na hod do Kapitola. Razdoblje do napada obilježeno objavama na društvenim mrežama koje su pozivale na napad i nasilje protiv Kongresa i policije sve u svrhu ostanka Trumpa kao predsjednika. Dan prije napada diljem Washingtona organizirani su skupovi s istom svrhom. Kada je došao dan napada, govori su bili predviđeni od 9 do 15:30 te su govore održali Trump, njegovi sinovi, odvjetnik i brojne druge ličnosti. Trump je u svom govoru još jednom pozvao u hod prema Kapitolu gdje bi trebali mirno i domoljubno podignuti svoje glasove te istaknuo kako se moraju riješiti slabih članova Kongresa. Po završetku Trumpovog govora, njegovi pristaše krenuli su prema Kapitolu. U ovom trenu valja napomenuti kako su članovi skupa bili naoružani što je Trump znao i odobrio. Dolaskom do Kapitola, borba mase i policije kreće, neki izgređnici su čak imali i vojne uniforme s kacigama. Borba s policijom oko ulaska trajala je satima da bi na kraju malo iza 14 sati masa i službeno upala u Kapitol. U napadu je poginulo četvero ljudi, a brojni i policajci i izgređnici ozlijeđeni su.¹³⁶ Istog dana, prije prijedloga o *impeachmentu*, raspravljalo se o pozivanju na 25. amandman¹³⁷ te je Predstavnički dom izglasao rezoluciju kojim su Trumpovog potpredsjednika Mikea Pencea pozvali na pokretanje spomenutog. Pence je odbio rezoluciju smatrajući kako bi njegovim pokretanjem usred predsjedničke tranzicije postavio loš presedan za stabilnost izvršne vlasti i savezne vlade.¹³⁸ Dana 11. siječnja predstavljen je članak za *impeachment* kojim se Trumpa tereti za poticanje pobune te je isti izglasan i Trump je optužen 13. siječnja. Optužnicom se tražila i dikvalifikacija Trumpa od obavljanja dužnosti u budućnosti.¹³⁹ Suđenje je započelo 9. veljače te budući kako je Trumpov mandat tad već završio, suđenje predstavlja prvo suđenje za *impeachment* bivšem predsjedniku u povijesti. Republikanski senator na početku suđenja zatražio je glasanje o odbacivanju slučaja budući kako Trump više nije predsjednik smatrajući kako je samo suđenje bivšem

¹³⁶ Alemany, J., Allam, H., Barrett, D., Brown, E., Davis, A., Dawsey, J., Gardner, A., Hamburger, T., Harris, S., Helderman, R., Hermann, P., Hsu, S., Jackman, T., Kane, P., Lamothe, D., Leonning, C., The Washington Post, The Attack, na: [Jan. 6 insurrection: The Washington Post's investigation of the causes, cost and aftermath - Washington Post](#), pristupljeno 12.07.2023.

¹³⁷ Potpredsjednik, zajedno s većinom tajnika kabineta, može proglasiti predsjednika nesposobnim za obavljanje dužnosti, nakon čega potpredsjednik odmah preuzima dužnost predsjednika.

¹³⁸ Kalt, B., The Washington Post, There's no requirement to tell the public if the 25th Amendment is invoked, na: <https://www.washingtonpost.com/outlook/2021/01/07/25th-amendment-trump-mob-pence/>, pristupljeno 12.07.2023.

¹³⁹ House Resolution 24, Impeaching Donald John Trump, na: <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/house-resolution/24/text>, pristupljeno 12.07.2023.

predsjedniku neustavno, a i besmisleno obzirom kako više nije na dužnosti. Glasovanje je prevagnulo u korist nastavka suđenja s objašnjenjem zagovornika kako optužnica također sadrži i dikvalifikaciju od budućih dužnosti, ne samo trenutnu smjenu. Trump je bio pozvan svjedočiti, ali umjesto toga dostavljena je samo izjava gdje se *impeachment* prikazuje kao politička predstava. Nakon suđenja u trajanju od samo četiri dan, Trump je 13. veljače 2021. oslobođen optužbe s glasovima 57 naprema 43 za osudu pa se o glasanju za dikvalifikaciju nije ni glasalo.¹⁴⁰

¹⁴⁰ Wahington Post Staff, The Washington Post, See all the evidence presented in Trump's impeachment trial, na: [All of the evidence presented in Trump's impeachment trial - Washington Post](#), pristupljeno 12.07.2023.

6. Sudski progon Donalda Trumpa u New Yorku

Donald Trump nije se suočio samo s *impeachmentima*, nego se protiv njega trenutno vode dva sudska slučaja koja privlače veliku pažnju javnosti diljem svijeta od kojih je jedan *The People of the State of New York v. Donald J. Trump* koji će se obraditi u ovom poglavlju.¹⁴¹ Velika porota države Manhattan optužila je Trumpa 30. ožujka 2023. godine pod sumnjom kako je imao ulogu u tajnim isplatama pornografskoj glumici Stormy Daniels uoči predsjedničkih izbora 2016. godine što se očituje kroz optužbu prvostupanjskog krivotvorenja poslovne dokumentacije. U početnoj optužnici navode se 34 prekršaja,¹⁴² ali ukoliko se dokaže kako su počinjeni u namjeri počinjenja ili prikrivanja drugog kaznenog djela, Trump može biti optužen za kazneno djelo.¹⁴³ Slučaj je značajan iz razloga što predstavlja prvi put u povijesti optužbe predsjednika te zbog vremena u kojem se pojavljuje budući kako je Donald Trump već najavio svoju kandidaturu za predsjedničke izbore 2024. godine. Kandidaturu je najavio i aktualni predsjednik Joe Biden protiv kojeg se Trump već jednom suočio na izborima te se sam slučaj isplate veže uz predsjedničke izbore za koje je Trump urgirao istragu u Ukrajini za vrijeme svog predsjedničkog mandata zajedno s istragom vezanom uz predsjednika Bidena i njegova sina o čemu je više riječi bilo ranije u radu.

6.1. Pozadina progona

Kao što je u uvodu već spomenuto, sudski progon vezan je za predsjedničke izbore u 2016. godini pa u svrhu boljeg shvaćanja optužbi, pozadina progona započet će od objave predsjedničke kandidature Donalda Trumpa 16. lipnja 2015. godine.¹⁴⁴ Po objavi kandidature, Trump se sastaje s Davidom Peckerom, predsjednikom uprave izdavačke kuće American Media Inc. koja je ujedno vlasnik tabloida National

¹⁴¹ Drugi slučaj je *United States of America v. Donald J. Trump, Waltine Nauta, and Carlos De Oliveira* koji sadrži čak 40 optužbi protiv Trumpa, više na: United States District Court for the Southern District of Florida, Case No. 9:23-cr-80101-AMC, <https://www.flsd.uscourts.gov/sites/flsd/files/23-CR-80101-INDICTMENT.pdf>, pristupljeno 28.08.2023.

¹⁴² The people of the State of New York against Donald J. Trump, na: <https://www.manhattanda.org/wp-content/uploads/2023/04/Donald-J.-Trump-Indictment.pdf>, pristupljeno 12.07.2023.

¹⁴³ Marimow, A., The Washington Post, Here are the 34 charges against Trump and what they mean, na: <https://www.washingtonpost.com/national-security/2023/04/04/trump-charges-34-counts-felony/>, pristupljeno 12.07.2023.

¹⁴⁴ Donald Trump Announces Presidential Campaign, na: <https://www.youtube.com/watch?v=bx6V-e2DQW0>, pristupljeno 13.07.2023.

Enquirer. Sklapaju dogovor kojim Pecker pristaje pomoći Trumpu u kampanji otkrivanjem i gašeci negativnih priča o Trumpu, a potičući objavljivanje negativnih priča o njegovim konkurentima.¹⁴⁵ Par mjeseci nakon sastanka, Pecker saznaje kako bivši vratar Trumpove poslovne zgrade, Trump Towera, pokušava prodati informaciju kako Trump navodno ima izvanbračno dijete. Peckerova izdavačka kuća zatim stupa u kontakt s vratarom s kojim potpisuje ugovor o stjecanju eskluzivnih prava na priču za 30 000 dolara koje u svojoj glavnoj knjizi lažno zavede. Nakon istrage utvrđeno je kako priča nije istinita, ali na djelovanje odvjetnika Michaela Cohena Organizacije Trump, nisu raskinuli ugovor odmah nego su čekali prolazak predsjedničkih izbora.¹⁴⁶ Godinu dana nakon objave kandidature, Pecker zaprima poziv iz National Enquirer s informacijom o pojavi žene, Playboy modela Karen McDougal, koja tvrdi kako je imala seksualne odnose s Trumpom za vrijeme trajanja njegova braka. Kako bi spriječili izlazak priče u javnost, American Media Inc. plaća modelu 150 000 dolara, koji su također lažno zavedeni u knjigama, te pristaje na njeno pojavljivanje na naslovnici časopisa i u časopisu. Oko isplate su Peckers, Trump i Cohen vodili rasprave jer se nisu mogli dogovoriti tko će platiti taj iznos. Na kraju je dogovoreno i kako će Trump ili njegova organizacija vratiti novce izdavačkoj kući.¹⁴⁷ Kako bi vratili novac i ujedno otkupili prava na priču, Trump i Cohen dogovaraju osnivanje lažne tvrtke, Resolution Consultants, na koju bi se prenijela prava na priču. Iako je Pecker prvo potpisao takav sporazum, nakon konzultacija s odvjetnikom, otkazao je prenošenje prava.¹⁴⁸ Mjesec dana prije izbora, pojavljuju se nove priče. U javnost je procurila snimka na kojoj Trump voditeljici jedne emisije govori o svom pristupu ženama što je stvorilo veliku zabrinutost i strah kod Trumpa i njegovog izbornog stožera. Ubrzo nakon snimke, pojavljuje se i druga žena koja tvrdi kako je imala seksualne odnose s Trumpom, za vrijeme trajanja njegova braka. Riječ je o pornografskoj glumici Stormy Daniels. Cohen stupa u kontakt s odvjetnikom glumice te dogovaraju kupnju prava na priču za 130 000 dolara što kasnije rezultira Trumpovim pokušajima odgađanja plaćanja što je duže

¹⁴⁵ The people of the State of New York against Donald J. Trump, Statement of Facts, str. 3 na: <https://manhattanda.org/wp-content/uploads/2023/04/2023-04-04-SOF.pdf>, pristupljeno 13.07.2023.

¹⁴⁶ Ibid., str. 4.

¹⁴⁷ Ibid.

¹⁴⁸ Ibid., str.5.

moguće budući kako je smatrao ukoliko odgode isplatu toliko da izbori prođu, možda neće morati ni platiti. Isplatu je na kraju ipak izvršio Cohen uz dogovor kako će mu Trump vratiti novce. Za isplatu je bila korištena ranije osnovana lažna tvrtka.¹⁴⁹ 8. studenog Trump pobjeđuje na predsjedničkim izborima nakon čega American Media Inc. prekida i ugovore sklopljene s vratarom i Karen McDougal. Nakon inauguracije Trump i Cohen dogovaraju način povrata novca Cohenu. Cohenu se na kraju isplaćuje iznos od 420 000 dolara, sadržavajući iznos isplate, iznos drugog troška te bonus. Iznos prije dodavanja bonusa udvostručen je kako bi se prijavio kao prihod, a ne povrat zbog plaćanja poreza. Dogovoreno je kako će se iznos isplaćivati kroz mjesečne isplate u iznosu od 35 000 dolara fakturiranjem pružanja pravnih usluga Trumpovoj organizaciji na temelju ugovora o paušalu odvjetnika koji nije postojao ni u jednom trenu.¹⁵⁰ Isplate za prva tri mjeseca u godini isplaćene su s računa Trumpove zaklade te su lažno zavedene kao isplata za odvjetničke usluge. Preostalih devet čekova isplatio je Trump osobno koji je slao čekove u organizaciju gdje su skneirani i čuvani u sustavu dok nisu poslani Cohenu poštom.¹⁵¹ Sljedeće godine, u travnju, FBI na temelju naloga pretražuje Cohenove nekretnine i urede što je uslijedilo pritiskom s Trumpove strane u svrhu Cohenove nesuradnje s policijom. Cohenu prilazi odvjetnik s ponudom zastupanja te mu govori kako je svima u interesu održavanje pozadinskog kanala komunikacije s Trumpom te naglašava kako je u jako bliskim odnosima s Trumpovim osobnim odvjetnikom. U komunikacijama potiče Cohena da ne surađuje s policijom te tvrdi kako ga samo žele iscrpiti dovoljno da pomisli kako je spas upravo u suradnji. Do preokreta dolazi 21. kolovoza 2018. godine kada se Cohen izjašnjava krivim priznajući svoju ulogu u isplatama kako bi utjecao na izbore te kako je to učinio prema Trumpovim uputama.¹⁵² Sljedeći mjesec krivnu priznaje i American Media Inc. koji je s uredom tužitelja sklopio dogovor o neprogonu.¹⁵³ U studenom 2021. godine poziciju okružnog tužitelja zauzima Alvin Bragg koji nastavlja istragu. Bragg se ranije već suočio s Trumpom u istrazi njegove zaklade. Na kraju se i financijski direktor Trumpove organizacije također se

¹⁴⁹ Ibid., str. 7.

¹⁵⁰ Ibid., str. 8.

¹⁵¹ Ibid., str. 10.

¹⁵² Ibid., str. 11.

¹⁵³ Ibid., str. 12.

izjašnjava krivim te pristaje na nagodbu kojom se obvezuje svjedočiti protiv Trumpove organizacije.¹⁵⁴

6.2. Istraga Velike porote

Michael Cohen svojim je priznanjem krivnje direktno upleo Donalda Trumpa. U vrijeme njegova priznanja, savezni tužitelj južnog okruga New Yorka već je provodio odvojenu istragu o isplatama iako po završetku istrage nisu optužili Trumpa.¹⁵⁵ Zatim je okružni tužitelj nastavio svoju istragu te sudski zatražio dokumente vezane za isplate Trumpove organizacije kao i dokumente računovodstvene tvrtke Mazars koja je za Trumpa obavljala računovodstvene poslove.¹⁵⁶ Sudski poziv rezultirao je tužbom okružnog tužitelja od strane Trumpovih odvjetnika u kojoj su pozivali na Trumpov imunitet, ali je Vrhovni sud presudio u korist tužitelja.¹⁵⁷ Prije nego je sastavljena porota za istragu Trumpa, ranije su bile sastavljene dvije koje su rezultirale osudom Trumpovih poduzeća i financijskog direktora Trumpove organizacije. U ponedjeljak, 30. siječnja 2023. godine, Velika porota sastavljena od 23 člana, čijih je 12 glasova potrebno za osudu, počela je sa saslušavanjem dokaza vezanih uz isplatu glumici Stormy Daniels. Odmah prvi dan Velika porota imala je priliku čuti svjedočenje Davida Peckera koji je pred Velikom porotom svjedočio čak dvaput, prvi put kao što je već rečeno prvi dan, a drugi put među zadnjim danima.¹⁵⁸ Na svjedočenje je pozvan i sam Trump koji na kraju tu priliku nije iskoristio.¹⁵⁹ 13. ožujka svjedočio je i Trumpov tada bivši odvjetnik Michael Cohen koji je tužiteljima predao dokaze koji potvrđuju događaje navedene u

¹⁵⁴ Katersky, A., Santucci, J., ABC News, Allen Weisselberg, longtime Trump Organization chief financial officer, pleads guilty to tax evasion, na: <https://abcnews.go.com/Politics/allen-weisselberg-longtime-trump-organization-chief-financial-officer/story?id=88543418>, pristupljeno 13.07.2023.

¹⁵⁵ Detrow, S., NPR, Former Manhattan DA Cyrus Vance calls Trump indictment 'extraordinary event', na: <https://www.npr.org/2023/04/02/1167665437/former-manhattan-da-cyrus-vance-calls-trump-indictment-extraordinary-event>, pristupljeno 13.07.2023.

¹⁵⁶ Rashbaum, W., Protess, B., The New York Times, 8 Years of Trump Tax Returns Are Subpoenaed by Manhattan D.A., na: <https://www.nytimes.com/2019/09/16/nyregion/trump-tax-returns-cy-vance.html>, pristupljeno 13.07.2023.

¹⁵⁷ Presuda Vrhovnog suda od 09.07.2020., Trump v. Vance, na: https://www.supremecourt.gov/opinions/19pdf/19-635_o7jq.pdf, pristupljeno 13.07.2023.

¹⁵⁸ Katersky, A., ABC news, Former National Enquirer publisher appears before Donald Trump grand jury, na: <https://abcnews.go.com/Politics/former-national-enquirer-publisher-david-pecker-donald-trump/story?id=96769157>, pristupljeno 13.07.2023.

¹⁵⁹ Jacobs, S., Dawsey, J., The Washington Post, New York prosecutors offer Trump a chance to testify before grand jury, na: [Trump invited to appear before New York grand jury on Stormy Daniels payments - The Washington Post](https://www.washingtonpost.com/news/energy-environment/wp/2023/07/13/new-york-prosecutors-offer-trump-a-chance-to-testify-before-grand-jury/), pristupljeno 13.07.2023.

prethodnom naslovu. Isti dan i Trumpov tadašnji odvjetnik daje u intervju u kojem ističe kako je Trump djelovao po savjetima Cohena koji mu je savjetovao isplate kako bi zaštitio sebe i svoju obitelj od sramote te kako to nije zločin.¹⁶⁰ Među zadnjim danima, pred porotom kao svjedok obrane svjedoči i odvjetnik koji je zastupao Cohena kada je bio uhićen, Robert Costello, koji je svog bivšeg klijenta okarakterizirao na način iz kojeg proizlazi kako se ne može na njegovom svjedočenju temeljiti slučaj protiv Trumpa.¹⁶¹ Zadnji dani obilježeni su i Trumpovim javnim pozivanjem na ponovne provjede putem društvenih mreža što rezultira podizanjem stupnja pripravnosti od strane policije te postavljanjem barijera na ključnim lokacijama povezanih s Trumpom i Velikom porotom.¹⁶² Neki portali¹⁶³ navode kako je Velika porota 30. ožujka saslušala još jednog svjedoka čiji je identitet ostao nepoznat te nakon njegovog svjedočenja glasala o optužbi. Donald Trump tako je optužen 30. ožujka 2023. nakon čega se dobrovoljno predao te službeno došao korak bliže suđenju.¹⁶⁴

6.3. Sudski postupak

Nekoliko dana nakon što je optužen od strane Velike porote, Donald Trump dobrovoljno se predao i pristupio čitanju optužnice na Kaznenom sudu Manhattanu 04. travnja 2023. godine. Čitanje optužnice nije bilo pokriveno televizijskim prijenosom kao ni i jednim drugim elektroničkim uređajem koji bi omogućio snimanje iste, u sudnicu su imali pristup samo pet fotografa i crtači skica događaja.¹⁶⁵ Po čitanju optužnice ona je ujedno i objavljeno javno čime se saznalo kako je Trump

¹⁶⁰ Katersky, A., ABC news, Former Trump attorney Michael Cohen testifies before Manhattan grand jury, na: <https://abcnews.go.com/Politics/former-trump-lawyer-michael-cohen-testify-manhattan-grand/story?id=97803230>, pristupljeno 13.07.2023.

¹⁶¹ Katersky, A., ABC news, Bob Costello, attorney who advised Michael Cohen, testifies for defense in Trump grand jury probe, na: <https://abcnews.go.com/US/manhattan-grand-jury-hearing-attorney-bob-costello-defense/story?id=97989710>, pristupljeno 13.07.2023.

¹⁶² Haberman, M., Bromwich, J., Protess, B., Feuer, A., Rashbaum, W., The New York Times, Trump Claims His Arrest Is Imminent and Calls for Protests, Echoing Jan. 6, na: <https://www.nytimes.com/2023/03/18/us/politics/trump-indictment-arrest-protests.html>, pristupljeno 13.07.2023.

¹⁶³ CNN, Newsweek, ABC news.

¹⁶⁴ Mourtoupalas, N., Tierney, L., Vitkovskaya, J., The Washington Post, The steps of the New York Trump indictment process, na: [A step-by-step timeline of Trump's New York indictment, explained - The Washington Post](#), pristupljeno 13.07.2023.

¹⁶⁵ Sneed, T., CNN, Judge won't let news cameras broadcast Trump's full court appearance, na: [Judge won't let news cameras broadcast Trump's full court appearance | CNN Politics](#), pristupljeno 24.07.2023.

optužen na temelju 34 točke optužnice za lažiranje poslovne dokumentacije u prvom stupnju kao dio zavjere za potkopavanje predsjedničkih izbora 2016. godine.¹⁶⁶ Trump je pred dolazak u sudnicu nastavio s objavama na društvenim mrežama, a na čitanju optužnice izjasnio se kako nije kriv. Slučaj se vodi pred sucem Juanom Merchanom koji je čitanje optužnice iskoristio i kao priliku za upozoravanje Trumpa da ne koristi društvene mreže kako bi pozivao na nasilje.¹⁶⁷ Međutim, odmah po povratku u svoju rezidenciju, Trump je održao polusatno obraćanje javnosti. Trump je započeo svoje obraćanje izražavanjem nevjerice u to kroz što prolazi te optužbom Demokrata za špijuniranje njegove kampanje, *impeachmente*, „napadanje“ istragama i slično. Nastavio je optužbama i protiv FBI-a i Ministarstva pravosuđa zbog, između ostalog, i udruživanja s Facebookom i Twitterom u svrhu sprječavanja objava vezanih za Huntera Bidena.¹⁶⁸ U svom obraćanju Trump je povezo tužitelja koji vodi slučaj protiv njega, Alana Bragga, s Georgeom Sorošem, američkim investitorom mađarskog porijekla kojeg naziva radikalnim ljevičarem. Bragga je i optužio za vođenje kampanje na temelju izjave kako će uhvatiti Trumpa te dodao kako je potrebno započeti kazneni progon protiv njega zbog puštanja informacija o Velikoj poroti. Velik dio govora posvećen je Joe Bidenu, pričajući o svim njegovim navodnim nedjelima počinjenih u vrijeme njegova mandata kao potpredsjednika, a i kao predsjednika te ističući kako ne postoje temelji za slučaj protiv njega. Trump se dotaknuo i drugih poznatih imena, kao što su Hilary Clinton i Jack Smith.¹⁶⁹ Dan nakon obraćanja, Trumpov odvjetnik, Joe Tacopina, daje izjavu kako planiraju podnijeti zahtjev za odbacivanje slučaja, a ubrzo odvjetnik Stormy Daniels šalje dopis tužitelju kako postoji konflikt interesa tvrdeći kako je Daniels u 2018. imala

¹⁶⁶ Helderman, R., Stein, P., Marimow, A., Jacobs, S., The Washington Post, Trump charged with narrow violations — in pursuit of broad scheme to undermine 2016 vote, na: <https://www.washingtonpost.com/national-security/2023/04/04/trump-indictment-what-it-means/>, pristupljeno 23.07.2023.

¹⁶⁷ Stanley-Becker, I., Alemany, J., The Washington Post, Judge asks Trump not to incite violence amid volley of online attacks, na: <https://www.washingtonpost.com/national-security/2023/04/04/trump-judge-threats-violence/>, pristupljeno 23.07.2023.

¹⁶⁸ Mjesec dana prije izbora, u trgovini računalima u Delawareu ostavljen je laptop, a prema riječima vlasnika trgovine predstavio se kao Hunter Biden. Vlasnik je slijep pa nije mogao potvrditi je li se uistinu radilo o Hunteru Bidenu. Na računalima su pronađene e-mail poruke koje pokazuju korupciju tada kandidata predsjedničkih izbora Joea Bidena.

¹⁶⁹ C-Span, Former President Trump Speaks From Mar-a-Lago About Hush Money Charges, na: <https://www.c-span.org/video/?527139-1/president-trump-speaks-mar-lago-hush-money-charges>, pristupljeno 24.07.2023.

razgovor o zastupanju s Tacopinom što je on zaniijekao. Svibanj je obilježen podnescima s obje strane. Tužitelji su podnijeli podnesak u kojem su izrazili zabrinutost kako bi Trump mogao znanje o dokazima protiv sebe iskoristiti za napadanje osoba uključenih u slučaj na što je sudac donio nalog u kojem je postavio pravila za korištenje medija informacijama koje se tiču slučaja.¹⁷⁰ Trumpovi odvjetnici zatražili su izuzeće suca smatrajući kako ne može biti nepristran budući kako je njegova kćer izvršna direktorica u konzultantskoj tvrtci koja je radila na predsjedničkoj kampanji Joe Bidena u 2020. godini. Odluka o izuzeću je na sucu.¹⁷¹ Također je podnešen zahtjev za prebačaj slučaja na federalni sud u New Yorku s argumentom kako slučaj uključuje važna savezna pitanja te proizlazi iz ponašanja tijekom obavljanja dužnosti što je savezni sudac 19. srpnja odbio.¹⁷² Tužitelji i obrana sukobili su se također i oko datuma suđenja. Naime, tužitelji su predložili siječanj 2024. godine, dok je obrana nastojala odgoditi suđenje za što kasnije u 2024. godini, u godini kada se održavaju i predsjednički izbori na kojima je Trump kandidat. Zakazani datum suđenja na kraju je 25. ožujak 2024. godine.¹⁷³ Do suđenja neće doći ukoliko Trump prizna krivnju ili sud odbaci slučaj. Svaka točka optužnice nosi četiri godine zatvora koje se služe uzastopno, ali sudac može izabrati i ne izreći zatvorsku kaznu. Ono što je zanimljivo je kako i u slučaju osude, Trump ima pravo nastaviti predsjedničku kampanju kao i preuzeti dužnost u slučaju pobjede na izborima budući kako nema zakonske prepreke,¹⁷⁴ a sam Trump isto je i najavio u slučaju osude.¹⁷⁵

¹⁷⁰ Jacobs, S., The Washington Post, Trial date set in Trump's N.Y. criminal case, judge issues contempt warning, na: [Trump criminal trial in Stormy Daniels case scheduled for March 2024 - The Washington Post](#), pristupljeno: 24.07.2023.

¹⁷¹ Jacobs, S., The Washington Post, Claiming conflicts, Trump lawyers to seek recusal by judge in criminal case, na: <https://www.washingtonpost.com/national-security/2023/05/31/claiming-conflicts-trump-lawyers-seek-recusal-by-judge-criminal-case/>, pristupljeno 24.07.2023.

¹⁷² Jacobs, S., The Washington Post, Judge suggests he's unlikely to move Trump's New York criminal case to federal court, na: <https://www.washingtonpost.com/national-security/2023/06/27/trump-new-york-case-bragg/>, pristupljeno 24.07.2023.

¹⁷³ Jacobs, S., The Washington Post, Trial date set in Trump's N.Y. criminal case, judge issues contempt warning, na: [Trump criminal trial in Stormy Daniels case scheduled for March 2024 - The Washington Post](#), pristupljeno: 24.07.2023.

¹⁷⁴ Mourtopalas, N., Tierney, L., Vitkovskaya, J., The Washington Post, The steps of the New York Trump indictment process, na: [A step-by-step timeline of Trump's New York indictment, explained - The Washington Post](#), pristupljeno 24.07.2023.

¹⁷⁵ Former President Trump's Interview On Tucker Carlson Show, na: <https://www.youtube.com/watch?v=Z4scX8r3mz8>, pristupljeno 24.07.2023.

6.4. Reakcije Republikanaca i Demokrata

Reakciju Republikanaca na progon Donalda Trumpa najbolje prikazuje jedna u nizu objava Kevina McCarthyja od 31. ožujka 2023. godine u kojoj ističe kako je Alvin Bragg uzrokovao nepopravljivu štetu državi svojim pokušajem uplitanja u predsjedničke izbore budući kako oslobađa nasilne kriminalce, a cijeli sustav okreće protiv Donalda Trumpa. Također navodi kako američki narod to neće tolerirati te kako će Alvina Bragga zbog zlorabote ovlasti Predstavnički dom pozvati na odgovornost.¹⁷⁶ Prije nego li je Velika porota uopće izglasala optužnicu, 20. ožujka predsjednici odbora za pravosuđe, nadzor i administraciju zatražili su svjedočenje Alvina Bragga pred svojim odborima te dostavu cijele dokumentacije o istrazi, uključujući komunikacije i svjedočenja, budući kako smatraju optužnicu neviđenom zlorabotom tužiteljskih ovlasti.¹⁷⁷ Ured Alvina Bragga smatrao je kako takvi zahtjevi predstavljaju nezakonito zadiranje u suverenitet New Yorka budući kako su informacije o istragama u tijeku povjerljive. Predsjednici odbora istaknuli su i kako bi mogli razmotriti zakon čija bi svrha bila zaštita bivših i sadašnjih predsjednika od politički motiviranih kaznenih progona.¹⁷⁸ Alvin Bragg na kraju je tužio predsjednika Odbora za pravosuđe zbog zastrašivanja i napadanja.¹⁷⁹ Nakon što je Velika porota izglasala optužnicu, reakcije s obje strane su se nizale putem društvenih mreža, davanjem izjava javnosti, nastupima u televizijskim emisijama i slično. Stav Republikanaca jasan je, smatraju kako je ovakva optužnica bez presedana te ju oštro osudili. Neki, poput Ronnya Jacksona koji obnaša dužnost predstavnika Texasa, vide optužnicu kao direktan pokušaj miješanja u predsjedničke izbore 2024. godine.¹⁸⁰ Zanimljivo je kako su čak i politički suparnici Donalda Trumpa, od kojih su neki

¹⁷⁶ Twitter, Kevin McCarthy, na:

<https://twitter.com/SpeakerMcCarthy/status/1641574001934757889>, pristupljeno 27.07.2023.

¹⁷⁷ Jordan J., Steil B., Comer J., Letter to Alvin Bragg, na: <https://judiciary.house.gov/sites/evo-subsites/republicans-judiciary.house.gov/files/evo-media-document/2023-03-20-jdj-bs-jc-to-bragg-re-trump-investigation.pdf>, pristupljeno 27.07.2023.

¹⁷⁸ Broadwater, L., Bromwich, J., Protess, B., The New York Times, Prosecutor in Trump Hush-Money Case Fires Back at House Republicans, na: <https://www.nytimes.com/2023/03/23/nyregion/bragg-trump-jordan-congress.html>, pristupljeno 27.07.2023.

¹⁷⁹ Jacobs, S., Wang, A., The Washington Post, Manhattan DA sues Rep. Jim Jordan for 'brazen' attack on Trump probe, na: <https://www.washingtonpost.com/national-security/2023/04/11/alvin-bragg-lawsuit-jim-jordan-trump-investigation/>, pristupljeno 27.07.2023.

¹⁸⁰ Wong, S., NBC News, Trump allies erupt in fury over former president's indictment, na: <https://www.nbcnews.com/politics/donald-trump/trump-allies-erupt-fury-former-presidents-indictment-rcna77523>, pristupljeno 27.07.2023.

također podnijeli predsjedničku kandidaturu, osudili optužnicu. Optužnicu smatraju opasnom ne samo za Trumpa nego za sve, strahujući kako se pravni sustav koristi kao sredstvo u određivanju političke agende te ističu kako optužnica predstavlja opasnu zloupotrebu ovlasti. Zajednički nazivnik stavova svih Republikanaca je kako postupak protiv Trumpa predstavlja politički postupak te predstavlja neviđenu zloupotrebu ovlasti tužitelja.¹⁸¹ S druge strane, Demokrati smatraju kako je optužnica dokaz kako nitko nije iznad zakona. Unatoč tom stavu koji je istaknut kod svih Demokrata, kao i kod njihovih glasača, javlja se i zabrinutost oko temelja slučaja. Naime, Demokrati u svojim objavama putem društvenih mreža te njihovi glasači u izjavama navode kako postoje drugi, veći zločini koji bi omogućili izgradnju čvršćeg slučaja. Također iskazuju strah kako bi ovaj slučaj mogao polarizirati Sjedinjene Američke Države još više budući kako već sad dio stanovništva podržava Trumpa u izjavama kako je cijeli proces politički organiziran te smatraju kako slučaja ne treba biti. Većina Demokrata ističe i činjenicu kako je protiv Trumpa čak dvaput pokrenut *impeachment* te smatraju kako netko s takvom povješću treba biti diskvalificiran od obavljanja javne dužnosti u budućnosti.¹⁸² Kao odgovor na izjave Republikanaca kako je optužnica protiv Trumpa bez presedana, Adam Schiff, jedan od glavnih predvodnika Trumpovog *impeachmenta*, odgovara kako optužnica je bez presedana, ali su i postupci Donalda Trumpa te kako i bogate i moćne treba držati odgovornima pred zakonima, pogotovo kada su na visokoj poziciji. Ukoliko se to ne učini, ne radi se o demokraciji u državi.¹⁸³ Budući kako je suđenje zakazano za 2024. godinu, brojne reakcije s obje strane vjerovatno se tek očekuju.

¹⁸¹ Scherer, M., The Washington Post, Republican rivals, leaders rally around Donald Trump after indictment, na: [Republican rivals, leaders rally around Donald Trump after indictment - The Washington Post](#), pristupljeno 27.07.2023.

¹⁸² Glueck, K., Epstein, R., The New York Times, Joy, vindication and anxiety: Democrats absorb a consequential moment, na: <https://www.nytimes.com/2023/03/31/us/politics/democrats-trump-indictment-reaction.html>, pristupljeno 27.07.2023.

¹⁸³ Twitter, Adam Schiff, na: <https://twitter.com/RepAdamSchiff/status/1641559612494168067>, pristupljeno 27.07.2023.

7. Zaključak

Kao što je prikazano u radu, *impeachment* unatoč svojoj relativno ranoj pojavi i rasprostranjenosti u više država diljem svijeta, najveću pozornost privlači u Sjedinjenim Američkim Državama. On predstavlja važan instrument kojim se visoko pozicionirane dužnosnike može držati odgovornima za njihove postupke, ali također postoji strah od pretjeranog politiziranja samog postupka *impeachmenta* koristeći ga isključivo u svrhu obračuna s političkim protivnikom. *Impeachment* ima dalekosežne posljedice na društvo u cjelini, ne samo na dužnosnika protiv kojeg je pokrenut. Naime, može dovesti do podjele u društvu kao i zaokreta u politici koja se trenutno u državi koristi, a kao što je u radu prikazano, društvo ga može smatrati i pokušajem odvlačenja pažnje s bitnih problema koji potresaju državu u tom trenu. U Sjedinjenim Američkim Državama, *impeachment* predstavlja širok postupak koji obuhvaća cijeli Kongres, a i predsjednika Vrhovnog suda ukoliko se pokreće protiv predsjednika. Uloga svakog od tijela razrađena je ustavnim odredbama. Iako se *impeachment* može pokrenuti i protiv drugih dužnosnika pored predsjednika, oni protiv predsjednika privlače najveću pažnju, kako u državi u kojoj se provodi, tako i globalno. Tako su se predsjednici Johnson, Nixon, Clinton i Trump našli u središtu pažnje zbog svojih *impeachmenta* zbog kojih su mediji prenosili priče koje sežu i u vrijeme nekoliko godina prije početka njihova mandata. Sjedinjene Američke Države također su primjer države u kojoj se protiv bivšeg predsjednika mogu pokrenuti slučajevi pred državnim i saveznim sudovima za radnje počinjene u vrijeme obnašanja mandata, a i radnji počinjenih prije i nakon mandata. Trenutna praksa sudova i tužitelja uključenih u postupke koji se vode protiv Trumpa pokušava pokazati kako nitko nije nedodirljiv. Obzirom na sve u radu prikazano, ostaje za vidjeti hoće li doći do promjena odredbi koje se tiču progona sadašnjih ili bivših predsjednika, kao i korištenja i pokretanje samog *impeachmenta* pri čemu treba imati na umu cijeli doseg njegovih posljedica.

8. Literatura

a) Knjige

1. Perez-Linan, A., Presidential Impeachment and the New Political Instability in Latin America, Cambridge University Press, 2007.
2. Smerdel, B., Ustavno uređenje europske Hrvatske, Narodne novine, Zagreb, 2013.

b) Časopisi

1. A. van Dijk, T., How Globo media manipulated the impeachment of Brazilian President Dilma Rousseff, Discourse & Communication, God. 11, broj 2, 2017.
2. Huq, A., Ginsburg, T., Landau., D., The Comparative Constitutional Law of Presidential Impeachment, The University of Chicago Law Review, broj 88.1, 2021.
3. J. Gerhardt, M., The Lessons of Impeachment History, George Washington Law Review, broj 67, 1999.
4. Llanos, M., Marsteintredet, L., The Political Limits of Presidential Impeachment: Lessons from Latin America, German Institute for Global and Area Studies, broj 4, 2021.
5. O. Bowman III, F., British Impeachments (1376-1787) and the Preservation of the American Constitutional Order, University of Missouri School of Law, God. 46, broj 4, 2019.

c) Mrežni izvori

1. Alemany, J., Allam, H., Barrett, D., Brown, E., Davis, A., Dawsey, J., Gardner, A., Hamburger, T., Harris, S., Helderman, R., Hermann, P., Hsu, S., Jackman, T., Kane, P., Lamothe, D., Leonning, C., The Washington Post, The Attack, na: <https://www.washingtonpost.com/politics/interactive/2021/jan-6-insurrection-capitol/>, pristupljeno 12.07.2023.
2. Allen, H., The Washington Post, Case Closed, na: <https://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/special/pjones/pjones.htm>, pristupljeno 10.07.2023.

3. Baker, P., Dewar, H., The Washington Post, Clinton Trial Opens With Rules Unsettled, na: <https://www.washingtonpost.com/politics/clinton-impeachment/clinton-trial-opens-with-rules-unsettled/>, pristupljeno 10.07.2023.
4. Baker, P., Dewar, H., The Washington Post, The Senate Acquits President Clinton, na: <https://www.washingtonpost.com/politics/clinton-impeachment/senate-acquits-president-clinton/>, pristupljeno 10.07.2023.
5. Baker, P., Schmidt, S., The Washington Post, Starr Submits Report to House, na: <https://www.washingtonpost.com/politics/clinton-impeachment/starr-submits-report-house/>, pristupljeno 10.07.2023.
6. Baker, P., Schmidt, S., The Washington Post, Tripp Gave Affidavit to Lawyers for Jones, na: <https://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/special/clinton/stories/starr020698.htm>, pristupljeno 10.07.2023.
7. Bernstein, C., Woodward, B., The Wahington Post, Dean Alleges Nixon Knew of Cover-up Plan, na: https://www.washingtonpost.com/politics/dean-alleges-nixon-knew-of-cover-up-plan/2012/06/04/gJQAgpyCJV_story.html, pristupljeno 05.07.2023
8. Bernstein, C., Woodward, B., The Washington Post, FBI Finds Nixon Aides Sabotaged Democrates, na: https://www.washingtonpost.com/politics/fbi-finds-nixon-aides-sabotaged-democrats/2012/06/06/gJQAoHIJJV_story.html, pristupljeno 05.07.2023.
9. Blake, A., The Washington Post, The Bidens, Burisma and impeachment, explained na: <https://www.washingtonpost.com/politics/2020/01/25/hunter-biden-joe-biden-burisma-ukraine-impeachment/>, pristupljeno 12.07.2023.
10. Broadwater, L., Bromwich, J., Protess, B., The New York Times, Prosecutor in Trump Hush-Money Case Fires Back at House Republicans, na: <https://www.nytimes.com/2023/03/23/nyregion/bragg-trump-jordan-congress.html>, pristupljeno 27.07.2023.

11. Bronner, L., Thomson-DeVeaux, A., FiveThirtyEight, Half Of Americans Think Impeachment Is A Bad Use Of Congress's Time, 2020., na:
<https://fivethirtyeight.com/features/half-of-americans-think-impeachment-is-a-bad-use-of-congresss-time/>, pristupljeno 03.07.2023.
12. Cass, C., The Washington Post, Starr Spent Millions for Outside Help, na:
<https://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/special/clinton/stories/starr082899.htm>, pristupljeno 10.07.2023.
13. C-Span, Former President Trump Speaks From Mar-a-Lago About Hush Money Charges, na: <https://www.c-span.org/video/?527139-1/president-trump-speaks-mar-lago-hush-money-charges>, pristupljeno 24.07.2023.
14. Detrow, S., NPR, Former Manhattan DA Cyrus Vance calls Trump indictment 'extraordinary event', na:
<https://www.npr.org/2023/04/02/1167665437/former-manhattan-da-cyrus-vance-calls-trump-indictment-extraordinary-event>, pristupljeno 13.07.2023.
15. Donald Trump Announces Presidential Campaign, na:
<https://www.youtube.com/watch?v=bx6V-e2DQW0>, pristupljeno 13.07.2023.
16. Fennell M., Asia Society, Park Geun-hye: Impeached, na:
<https://asiasociety.org/korea/park-geun-hye-impeached>, pristupljeno 02.07.2023.
17. Former President Trump's Interview On Tucker Carlson Show, na:
<https://www.youtube.com/watch?v=Z4scX8r3mz8>, pristupljeno 24.07.2023.
18. Glueck, K., Epstein, R., The New York Times, Joy, vindication and anxiety: Democrats absorb a consequential moment, na:
<https://www.nytimes.com/2023/03/31/us/politics/democrats-trump-indictment-reaction.html>, pristupljeno 27.07.2023.
19. Haberman, M., Bromwich, J., Protess, B., Feuer, A., Rashbaum, W., The New York Times, Trump Claims His Arrest Is Imminent and Calls for Protests, Echoing Jan. 6, na:

- <https://www.nytimes.com/2023/03/18/us/politics/trump-indictment-arrest-protests.html>, pristupljeno 13.07.2023.
20. Helderman, R., Stein, P., Marimow, A., Jacobs, S., The Washington Post, Trump charged with narrow violations — in pursuit of broad scheme to undermine 2016 vote, na: <https://www.washingtonpost.com/national-security/2023/04/04/trump-indictment-what-it-means/>, pristupljeno 23.07.2023.
 21. Holcombe, M., CNN, Pro-impeachment protests span the country ahead of historic vote, na: <https://edition.cnn.com/2019/12/18/us/trump-impeachment-vote-rally/index.html>, pristupljeno 03.07.2023.
 22. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021., na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=27190>, pristupljeno 30.06.2023.
 23. Ivana Ivandić, Tportal, Što je 'impeachment' i kako funkcionira?, na: <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/sto-je-impeachment-i-kako-funkcionira-20200121>, pristupljeno 29.06.2023.
 24. Jacobs, S., Dawsey, J., The Washington Post, New York prosecutors offer Trump a chance to testify before grand jury, na: <https://www.washingtonpost.com/national-security/2023/03/09/trump-new-york-grand-jury/>, pristupljeno 13.07.2023.
 25. Jacobs, S., The Washington Post, Claiming conflicts, Trump lawyers to seek recusal by judge in criminal case, na: <https://www.washingtonpost.com/national-security/2023/05/31/claiming-conflicts-trump-lawyers-seek-recusal-by-judge-criminal-case/>, pristupljeno 24.07.2023.
 26. Jacobs, S., The Washington Post, Judge suggests he's unlikely to move Trump's New York criminal case to federal court, na: <https://www.washingtonpost.com/national-security/2023/06/27/trump-new-york-case-bragg/>, pristupljeno 24.07.2023.

27. Jacobs, S., The Washington Post, Trial date set in Trump's N.Y. criminal case, judge issues contempt warning, na:
<https://www.washingtonpost.com/national-security/2023/05/23/trump-court-hearing-share-evidence/>, pristupljeno: 24.07.2023.
28. Jacobs, S., Wang, A., The Washington Post, Manhattan DA sues Rep. Jim Jordan for 'brazen' attack on Trump probe, na:
<https://www.washingtonpost.com/national-security/2023/04/11/alvin-bragg-lawsuit-jim-jordan-trump-investigation/>, pristupljeno 27.07.2023.
29. Johnson, H., The Washington Post, President Hands Over Transcripts, na:
https://www.washingtonpost.com/politics/president-hands-over-transcripts/2012/06/04/gJQA4rJ4IV_story.html, pristupljeno 05.07.2023.
30. Jordan J., Steil B., Comer J., Letter to Alvin Bragg, na:
<https://judiciary.house.gov/sites/evo-subsites/republicans-judiciary.house.gov/files/evo-media-document/2023-03-20-jdj-bs-jc-to-bragg-re-trump-investigation.pdf>, pristupljeno 27.07.2023.
31. Kalt, B., The Washington Post, There's no requirement to tell the public if the 25th Amendment is invoked, na:
<https://www.washingtonpost.com/outlook/2021/01/07/25th-amendment-trump-mob-pence/>, pristupljeno 12.07.2023.
32. Katersky, A., ABC news, Bob Costello, attorney who advised Michael Cohen, testifies for defense in Trump grand jury probe, na:
<https://abcnews.go.com/US/manhattan-grand-jury-hearing-attorney-bob-costello-defense/story?id=97989710>, pristupljeno 13.07.2023.
33. Katersky, A., ABC news, Former National Enquirer publisher appears before Donald Trump grand jury, na: <https://abcnews.go.com/Politics/former-national-enquirer-publisher-david-pecker-donald-trump/story?id=96769157>, pristupljeno 13.07.2023.
34. Katersky, A., ABC news, Former Trump attorney Michael Cohen testifies before Manhattan grand jury, na: <https://abcnews.go.com/Politics/former->

- [trump-lawyer-michael-cohen-testify-manhattan-grand/story?id=97803230](https://www.washingtonpost.com/archive/local/2023/07/13/trump-lawyer-michael-cohen-testify-manhattan-grand/story?id=97803230), pristupljeno 13.07.2023.
35. Katersky, A., Santucci, J., ABC News, Allen Weisselberg, longtime Trump Organization chief financial officer, pleads guilty to tax evasion, na: <https://abcnews.go.com/Politics/allen-weisselberg-longtime-trump-organization-chief-financial-officer/story?id=88543418>, pristupljeno 13.07.2023.
36. Kilpatrick, C., The Washington Post, Nixon Forces Firing of Cox, na: https://www.washingtonpost.com/politics/nixon-forces-firing-of-cox-richardson-ruckelshaus-quit-president-abolishes-prosecutors-office-fbi-seals-records/2012/06/04/gJQAFSR7IV_story.html, pristupljeno 05.07.2023.
37. Kilpatrick, C., The Washington Post, Nixon Resigns, na: https://www.washingtonpost.com/politics/nixon-resigns/2012/06/04/gJQAUbHvIV_story.html, pristupljeno 05.07.2023.
38. Lardner Jr, G., The Washington Post, Cox is Chosen as Special Prosecutor, na: https://www.washingtonpost.com/politics/cox-is-chosen-as-special-prosecutor/2012/06/04/gJQAEhPDJV_story.html, pristupljeno 05.07.2023.
39. Lewis, A., The Washington Post, 5 Held in Plot to Bug Democrats' Office Here, na: <https://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2002/05/31/AR2005111001227.html>, pristupljeno 05.07.2023.
40. Library of Congress, Federal Impeachment, William J. Clinton, na: <https://guides.loc.gov/federal-impeachment/bill-clinton>, pristupljeno 10.07.2023.
41. Locy, T., The Washington Post, Judges' Politics Examined in Appointment of Starr to Direct Probe na: <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1994/08/07/judges-politics-examined-in-appointment-of-starr-to-direct-probe/89aa6333-f4f1-4564-861e-907a1ecd9040/>, pristupljeno 10.07.2023.

42. MacKenzie, J., The Washington Post, Court Orders Nixon to Yield Tapes, na: https://www.washingtonpost.com/politics/court-orders-nixon-to-yield-tapes-president-promises-to-comply-fully/2012/06/04/gJQAZSw0IV_story.html, pristupljeno 05.07.2023.
43. Marimow, A., The Washington Post, Here are the 34 charges against Trump and what they mean, na: <https://www.washingtonpost.com/national-security/2023/04/04/trump-charges-34-counts-felony/>, pristupljeno 12.07.2023.
44. Mervosh S., Bogel-Burroughs N., Swales, V., Smith M., Hassan A., Rojas, R., Taylor, K., A Del Real, J., The New York Times, We Asked 81 Americans About Impeachment. Here's what They Had to Say., na: <https://www.nytimes.com/interactive/2020/01/22/us/impeachment-voters.html>, pristupljeno 03.07.2023.
45. Meyer, L., The Washington Post, Last Two Guilty in Watergate Plot, na: https://www.washingtonpost.com/politics/last-two-guilty-in-watergate-plot/2012/06/04/gJQAQQdHJV_story.html, pristupljeno 05.07.2023
46. Min Kim, S., The Washington Post, In historic vote, Trump acquitted of impeachment charges, na: https://www.washingtonpost.com/politics/in-historic-vote-trump-acquitted-of-impeachment-charges/2020/02/05/8b7ea90e-4832-11ea-ab15-b5df3261b710_story.html, pristupljeno 12.07.2023.
47. Min Kim, S., Wagner, J., The Washington Post, White House rejects House Democrats' invitation to participate in impeachment process as Trump focuses on friendly Senate, na: https://www.washingtonpost.com/politics/2019/12/06/bfe7e3a0-1852-11ea-bf81-eb89f477d1e_story.html, pristupljeno 12.07.2023.
48. Monaghan, C., Impeachment: The american phenomenon's english origins, na: <https://www.worcester.ac.uk/about/news/academic-blog/impeachment-the-american-phenomenon-s-english-origins.aspx>, pristupljeno 29.06.2023.

49. Mourtopalas, N., Tierney, L., Vitkovskaya, J., The Washington Post, The steps of the New York Trump indictment process, na: <https://www.washingtonpost.com/politics/2023/03/31/how-indictment-process-works-trump/>, pristupljeno 13.07.2023.
50. P. Cole, J., Garvey, T., Impeachment and Removal, Congressional Research Service, 2015., na: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R44260>, pristupljeno 04.07.2023.
51. Peters, J., The New York Times, On the Right, Impeachment Is a Distraction, Not a ‘Witch Hunt’, 2019., na: <https://www.nytimes.com/2019/11/15/us/politics/gop-impeachment-strategy.html>, pristupljeno 03.07.2023.
52. Pew Research Center, The voting experience in 2020, na: <https://www.pewresearch.org/politics/2020/11/20/the-voting-experience-in-2020/>, pristupljeno 12.07.2023.
53. Rashbaum, W., Protes, B., The New York Times, 8 Years of Trump Tax Returns Are Subpoenaed by Manhattan D.A., na: <https://www.nytimes.com/2019/09/16/nyregion/trump-tax-returns-cy-vance.html>, pristupljeno 13.07.2023.
54. Riley, R., University of Virginia, Miller Center, The Clinton impeachment and its fallout, na: <https://millercenter.org/the-presidency/impeachment/clinton-impeachment-and-its-fallout>, pristupljeno 10.07.2023.
55. Rucker, P., Sonmez, F., Itkowitz, C., The Washington Post, Trump is impeached by the House, creating an indelible mark on his presidency, na: https://www.washingtonpost.com/politics/trump-is-impeached-by-the-house-creating-an-indelible-mark-on-his-presidency/2019/12/18/501bcab2-2105-11ea-a153-dce4b94e4249_story.html, pristupljeno 12.07.2023.
56. Saul, S., Hakim, D., The New York Times, As Counting Begins, a Flood of Mail Ballots Complicates Vote Tallies, na:

- <https://www.nytimes.com/2020/11/03/us/elections/mail-ballot-counting-vote.html>, pristupljeno 12.07.2023.
57. Scherer, M., The Washington Post, Republican rivals, leaders rally around Donald Trump after indictment, na: <https://www.washingtonpost.com/politics/2023/03/30/trump-indictment-republicans-rally/>, pristupljeno 27.07.2023.
58. Singman, B., Fox News, House GOP report says no evidence for Trump impeachment, warns of 'dangerous precedent', na: <https://www.foxnews.com/politics/house-gop-report-says-no-evidence-for-trump-impeachment-warns-of-dangerous-precedent>, pristupljeno 12.07.2023.
59. Sneed, T., CNN, Judge won't let news cameras broadcast Trump's full court appearance, na: <https://edition.cnn.com/2023/04/03/politics/trump-courtroom-camera/index.html>, pristupljeno 24.07.2023.
60. Stanley-Becker, I., Alemany, J., The Washington Post, Judge asks Trump not to incite violence amid volley of online attacks, na: <https://www.washingtonpost.com/national-security/2023/04/04/trump-judge-threats-violence/>, pristupljeno 23.07.2023.
61. Tenure of Office Act na: <https://www.senate.gov/about/resources/pdf/johnson-tenure-of-office-act.pdf>, pristupljeno 05.07.2023.
62. Twitter, Adam Schiff, na: <https://twitter.com/RepAdamSchiff/status/1641559612494168067>, pristupljeno 27.07.2023.
63. Twitter, Kevin McCarthy, na: <https://twitter.com/SpeakerMcCarthy/status/1641574001934757889>, pristupljeno 27.07.2023.
64. United States House of Representatives, History, Art & Archives, Impeachment, na: <https://history.house.gov/Institution/Origins-Development/Impeachment/>, pristupljeno 04.07.2023.

65. United States House of Representatives, History, Art & Archives, List of Individuals Impeached by the House of Representatives, na: <https://history.house.gov/Institution/Impeachment/Impeachment-List/>, pristupljeno 04.07.2023.
66. United States House of Representatives, History, Art & Archives, The House Impeaches Andrew Johnson, na: <https://history.house.gov/Exhibitions-and-Publications/Johnson-Impeachment/Introduction/>, pristupljeno 05.07.2023.
67. United States House of Representatives, History, Art & Archives, Johnson Impeached, February to March 1868, na: <https://history.house.gov/Exhibitions-and-Publications/Johnson-Impeachment/Johnson-Impeached/>, pristupljeno 05.07.2023.
68. United States House of Representatives, History, Art & Archives, Impeached but Not Removed, March to May 1868, na: <https://history.house.gov/Exhibitions-and-Publications/Johnson-Impeachment/Impeached-but-Not-Removed/>, pristupljeno 05.07.2023.
69. United States Senate, Art & History, Impeachment Trial of President Andrew Johnson, 1868, prvo poglavlje, na: <https://www.senate.gov/about/powers-procedures/impeachment/impeachment-johnson.htm>, pristupljeno 05.07.2023.
70. United States Senate, Art & History, Impeachment, na: <https://www.senate.gov/about/powers-procedures/impeachment.htm>, pristupljeno 04.07.2023.
71. Wahington Post Staff, The Washington Post, See all the evidence presented in Trump's impeachment trial, na: <https://www.washingtonpost.com/politics/interactive/2021/evidence-trump-second-impeachment/>, pristupljeno 12.07.2023.
72. Washington Post Staff, The Washington Post, Articles of Impeachment and Judiciary Committee Roll Call Votes, na: <https://www.washingtonpost.com/wp->

[srv/politics/special/clinton/stories/impeachvote121198.htm](http://www.washingtonpost.com/srv/politics/special/clinton/stories/impeachvote121198.htm), pristupljeno 10.07.2023.

73. Washington Post Staff, The Washington Post, Key Player: Linda R. Tripp, na: <https://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/special/clinton/players/tripp.htm>, pristupljeno 10.07.2023.

74. When Clinton admitted to the Lewinsky affair, na: <https://www.youtube.com/watch?v=ZmjTMNvH6eI>, pristupljeno 10.07.2023.

75. Wong, S., NBC News, Trump allies erupt in fury over former president's indictment, na: <https://www.nbcnews.com/politics/donald-trump/trump-allies-erupt-fury-former-presidents-indictment-rcna77523>, pristupljeno 27.07.2023.

d) Propisi i odluke sudova

1. Articles of Impeachment Against Donald John Trump, dostupno na: <https://www.congress.gov/116/bills/hres755/BILLS-116hres755enr.pdf>, pristupljeno 12.07.2023.
2. House Resolution 24, Impeaching Donald John Trump, dostupno na: <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/house-resolution/24/text>, pristupljeno 12.07.2023.
3. Narodne novine, broj 33/01, 60/01, 129/05, 109/07, 125/08, 36/09, 36/09, 150/11, 144/12, 19/13, 137/15, 123/17, 98/19, 144/20, Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, stupio na snagu 24.12.2020.
4. Narodne novine, broj 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14, Ustav Republike Hrvatske, stupio na snagu 15. siječnja 2014.
5. Presuda Vrhovnog suda od 09.07.2020., Trump v. Vance, dostupno na: https://www.supremecourt.gov/opinions/19pdf/19-635_o7jq.pdf, pristupljeno 13.07.2023.

6. The people of the State of New York against Donald J. Trump, dostupno na: <https://www.manhattanda.org/wp-content/uploads/2023/04/Donald-J.-Trump-Indictment.pdf>, pristupljeno 12.07.2023.
7. The people of the State of New York against Donald J. Trump, Statement of Facts, dostupno na: <https://manhattanda.org/wp-content/uploads/2023/04/2023-04-04-SOF.pdf>, pristupljeno 13.07.2023.
8. United States Code, dostupno na: <https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=granuleid:USC-prelim-title18-section201&num=0&edition=prelim>, pristupljeno 04.07.2023.
9. United States District Court for the Southern District of Florida, Case No. 9:23-cr-80101-AMC, dostupno na: <https://www.flsd.uscourts.gov/sites/flsd/files/23-CR-80101-INDICTMENT.pdf>, pristupljeno 28.08.2023
10. Ustav Brazila, dostupno na: https://www.planalto.gov.br/ccivil_03/constituicao/constituicao.htm, pristupljeno 30.06.2023.
11. Ustav države Arizone, dostupno na: <https://www.azleg.gov/constitution/?article=8>, pristupljeno 30.06.2023.
12. Ustav Filipina, dostupno na: [The Constitution of the Republic of the Philippines | Official Gazette of the Republic of the Philippines](#), pristupljeno 02.07.2023
13. Ustav Kenije, dostupno na: <https://www.klrc.go.ke/index.php/constitution-of-kenya/130-chapter-nine-the-executive/part-2-the-president-and-deputy-president/313-145-removal-of-president-by-impeachment>, pristupljeno 02.07.2023.
14. Ustav Sjedinjenih Američkih Država, dostupno na: <https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm>, pristupljeno 30.06.2023.